

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**ZİHİN YETERSİZLİĞİNDEN VE OTİZM SPEKTRUM
BOZUKLUĞUNDAN ETKİLENEN ÖĞRENCİLERLE
ÇALIŞAN TAEKWONDO ANTRENÖRLERİ İÇİN
GELİŞTİRİLEN ÖZEL EĞİTİM PROGRAMININ
ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDÜLHAMİD ÜLVAN

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN

BOLU, OCAK - 2024

KABUL VE ONAY SAYFASI

Abdülhamid ÜLVAN tarafından hazırlanan “**ZİHİN YETERSİZLİĞİNDEN VE OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDAN ETKİLENEN ÖĞRENCİLERLE ÇALIŞAN TAEKWONDO ANTRENÖRLERİ İÇİN GELİŞTİRİLEN ÖZEL EĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir. 3/01/2024

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Doç. Dr. Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Alpaslan KARABULUT
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye
Doç. Dr. Şerife Şenay İLİK
Necmettin Erbakan Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 30'u geçmemektedir.

Bu çalışma için Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 2023/50 sayısı ile etik izin alınmıştır.

ABDÜLHAMİD ÜLVAN

ÖZET

ZİHİN YETERSİZLİĞİNDEN VE OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDAN ETKİLENEN ÖĞRENCİLERLE ÇALIŞAN TAEKWONDO ANTRENÖRLERİ İÇİN GELİŞTİRİLEN ÖZEL EĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDÜLHAMİD ÜLVAN

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. MÜZEYYEN ELDENİZ ÇETİN)

BOLU, OCAK - 2024

XII + 64

Bu araştırmanın genel amacı, zihin yetersizliğinden ve otizm spektrum bozukluğundan etkilenen öğrencilerle çalışan taekwondo antrenörleri için geliştirilen özel eğitim programının etkililiğinin incelenmesidir. Bu araştırma, nicel araştırma yöntemi deneysel modellerinden tek gruplu ön test son test modelle kurgulanmıştır. Araştırmanın katılımcıları seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme modeli ile belirlenmiş olup ölçütleri sağlayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü 20 antrenör araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Araştırmada, öğretim programını uygulamadan önce araştırmacılar tarafından geliştirilen “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi uygulanarak ön test bilgi düzeyleri ve üç oturumlu antrenman video kayıtları izlenerek araştırmacılar tarafından geliştirilen “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı” ile uygulama düzeylerine dair ön test verileri toplanmıştır. Antrenörlerin ihtiyaçları dikkate alınarak araştırmacılar tarafından geliştirilip uzman görüşleri ile son hali verilen özel eğitim programı, çevrimiçi olarak her gün üçer saat olmak üzere beş gün toplamda 15 saat olarak sunulmuştur. Özel eğitim programı antrenörlere sunulduktan sonra aynı şekilde bilgi düzeyi ve uygulama düzeyi son test verileri toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 25 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, taekwondo antrenörlerinden oluşan gruba ait öntest ve sontest değerleri arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amaçlandığı için ankette yer alan her bir maddeyi doğru ya da yanlış cevaplama oranları dikkate alınarak işlem öncesinde ve işlem sonrasında karşılaştırılmıştır. Bu kategorik veri analizinde tekrarlı ölçümler için uygun olan yaklaşımlardan McNemar testi kullanılmıştır. Buna ek olarak betimsel bulguların sunumunda frekans (f) ve (%) değerleri de raporlanmıştır. Araştırmanın işlem öncesi ve sonrası istatistiksel olarak karşılaştırıldığında hem bilgi düzeyinde hem de uygulama becerileri düzeyinde etkili olduğu görülmektedir. Antrenörlerin bilgi düzeyleri ve uygulama becerileri kıyaslandığında bilgi düzeylerindeki artışın daha fazla olduğu söylenebilir.

ANAHTAR KELİMELER: Otizm spektrum bozukluğu, Zihin yetersizliği, Taekwondo, Antrenör, Spor

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE SPECIAL EDUCATION PROGRAM DEVELOPED FOR TAEKWONDO COACHES WORKING WITH STUDENTS AFFECTED BY INTELLECTUAL DISABILITY AND AUTISM SPECTRUM DISORDER

MSC THESIS

ABDULHAMID ULVAN

BOLU ABANT IZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION

(SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. MUZEYYEN ELDENİZ CETİN)

BOLU, JANUARY 2024

XII + 64

The general aim of this research is to examine the effectiveness of the special education program developed for taekwondo coaches working with students affected by intellectual disability and autism spectrum disorder. This research was designed with a single-group pretest-posttest model, which is one of the experimental models of quantitative research method. The participants of the study were determined by criterion sampling model, which is one of the non-random sampling methods, and 20 coaches who met the criteria and volunteered to participate in the research constituted the participants of the research. In the research, before implementing the curriculum, pre-test knowledge levels were collected by applying the "Knowledge Level Determination Questionnaire on Special Education for Taekwondo Coaches" developed by the researchers and pre-test data on the level of practice were collected with the "Behavior Assessment Tool on Special Education for Taekwondo Coaches" developed by the researchers by watching three sessions of training video recordings. The special education program, which was developed by the researchers taking into account the needs of the coaches and finalized with expert opinions, was presented online for 15 hours in total for five days, three hours each day. After the special education program was presented to the coaches, post-test data on knowledge level and application level were collected in the same way. The data obtained in the research were analyzed using SPSS 25 statistical program. As a result of the research, since it was aimed to test the significance of the difference between the pre-test and post-test values of the group of taekwondo coaches, the correct or incorrect answer rates of each item in the questionnaire were compared before and after the procedure. In this categorical data analysis, McNemar test, one of the approaches suitable for repeated measures, was used. In addition, frequency (f) and (%) values were reported in the presentation of descriptive findings. When the pre- and post-processing of the research is compared statistically, it is seen that it is effective both at the level of knowledge and at the level of implementation skills. When the knowledge levels and implementation skills of the coaches are compared, it can be said that the increase in knowledge levels is higher.

KEYWORDS: Autism spectrum disorder, Intellectual disability, Taekwondo, Trainer, Sport

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ	ix
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	x
TEŞEKKÜR.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Sayıtlar.....	6
1.5 Sınırlılıklar.....	6
1.6 Tanımlar.....	6
1.6.1 Otizm Spektrum Bozukluğu	6
1.6.2 Zihin Yetersizliği	6
1.6.3 Taekwondo	6
1.6.4 Antrenör	6
1.6.5 Öğretim Programı	7
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1 Kuramsal Temeller	8
2.1.1 Otizm Spektrum Bozukluğu	8
2.1.2 Zihin Yetersizliği	11
2.1.3 Özel Gereksinimli Bireyler ve Spor	13
2.1.4 Taekwondo	14
2.1.5 Antrenör ve Antrenör Eğitimi.....	16
2.2 İlgili Araştırmalar	20
2.2.1 Antrenör Eğitim Programlarıyla ilgili Araştırmalar	20
2.2.2 Özel Gereksinimli Bireylerde Spor Müdahale Araştırmaları	21
3. YÖNTEM.....	22
3.1 Araştırmanın Modeli.....	22
3.2 Evren-Örneklem	23
3.3 Araştırmacının Özellikleri	25
3.4 Antrenör Eğitim Programının Geliştirilmesi	25
3.5 Antrenör Eğitim Programının İçeriği.....	25
3.6 Veri Toplama Araçları.....	26

3.6.1 Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi.....	26
3.6.2 Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı.....	27
3.7 Verilerin Toplanması.....	27
3.8 Güvenirlilik Verileri.....	28
3.9 Geçerlik Verileri.....	28
3.10 Verilerin Analizi.....	28
4. BULGULAR	30
4.1 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerini Değerlendirmeye Yönelik Bulgular	30
4.1.1 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitimle İlgili Genel Tanımlarına Yönelik Bulgular	30
4.1.2 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitimde Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Bulgular	31
4.1.3 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitimde Öğretim Öncesi Süreçlerine Yönelik Bulgular	33
4.1.4 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitimde Değerlendirme Becerilerine Yönelik Bulgular	33
4.2 Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışan Taekwondo Antrenör Davranışını Değerlendirmeye Yönelik Bulgular	34
4.2.1 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Gereksinimli Bireylerde Öğretim Öncesi Süreçlere Yönelik Bulgular	34
4.2.2 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Gereksinimli Bireylerle İletişim Becerilerine Yönelik Bulgular	35
4.2.3 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Gereksinimli Bireylerde Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Bulgular	36
4.2.4 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Gereksinimli Bireylerde Değerlendirme Becerilerine Yönelik Bulgular	37
5. TARTIŞMA	38
5.1 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesinin Tartışması	38
5.2 Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışan Taekwondo Antrenör Davranışlarının Değerlendirilmesinin Tartışması	45
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	49
6.1 Sonuç	49
6.2 Öneriler.....	50
6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	50
6.2.2 İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	50
7. KAYNAKLAR.....	52
8. EKLER.....	59
EK 1 Etik Kurul Onayı.....	59
EK 2 Katılımcı Onam Formu	60
EK 3 Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi	61
EK 4 Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı (Gözlem Formu)	63

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1 <i>Taekwondo Antrenör Eğitim Talimatı- I</i>	18
Tablo 2.2 <i>Taekwondo Antrenör Eğitim Talimatı - II</i>	19
Tablo 3.1 <i>Tek Grup Ön Test- Son Test Deneyisel Desen</i>	22
Tablo 3.2 <i>Demografik bilgi tablosu</i>	24
Tablo 4.1 <i>Taekwondo Antrenörlerinin Genel Tanımlara İlişkin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi</i>	30
Tablo 4.2 <i>Taekwondo Antrenörlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi</i>	31
Tablo 4.3 <i>Taekwondo Antrenörlerinin Öğretim Öncesi Süreçlere İlişkin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi</i>	33
Tablo 4.4 <i>Taekwondo Antrenörlerinin Değerlendirmelere İlişkin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi</i>	33
Tablo 4.5 <i>Taekwondo Antrenörlerinin Öğretim Öncesi Süreçte Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi</i>	34
Tablo 4.6 <i>Taekwondo Antrenörlerinin İletişim Becerilerinde Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi</i>	35
Tablo 4.7 <i>Taekwondo Antrenörlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi</i>	36
Tablo 4.8 <i>Taekwondo Antrenörlerinin Değerlendirme Becerilerine İlişkin Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi</i>	37

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

APA	: American Psychological Association
DSM	: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCAEP	: The National Clearinghouse on Autism Evidence and Practice
OSB	: Otizm Spektrum Bozukluğu
SHGM	: Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TÖSSFED	: Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonu
TTF	: Türkiye Taekwondo Federasyonu
WT	: World Taekwondo / Eski adı Dünya Taekwondo Federasyonu
ZY	: Zihin Yetersizliği

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi birikimiyle, meslek etiğine verdiği önemle, mesai tanımayan desteğiyle, sürekli motivasyonumu yükseltmesiyle, dostane yaklaşımıyla bana rehberlik eden kıymetli danışmanım Doç. Dr. Müzeyyen ELDENİZ ÇETİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kıymetli fikirleriyle özel eğitim perspektifimi genişleten, her zaman desteğini hissettiğim, samimiyeti ve dostluğuyla ağabeylik yapmaktan geri durmayan Doç. Dr. Alpaslan KARABULUT hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Koşulsuz destekçilerim; annem Fadime ÜLVAN, babam Cüneyd ÜLVAN, kardeşlerim Merve HARMANKAYA, Nesibe Sevde ÖZBAY ve Mehmet Akif ÜLVAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Manevi desteğiyle bana yoldaşlık eden, süreç boyunca beni sabırla motive eden, her zorluğu omuz omuza aşabileceğimizi derinden hissettiren, sevgili Emine TABAK'a en kalbi teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinde kader ortaklığı yaptığım, bilgisi ve görüşleriyle sürece katkı sağlayan dostum ve meslektaşım Erdem Zekeriya KAPICI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak belki de benim onlara öğrettiklerimden daha fazlasını bana öğreten öğrencilerime teşekkürlerimi sunuyorum.

*Bilimin ışığından ayrılmamaları ümidiyle
Yeğenlerim Ece ve Kutay'a...*

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Özel gereksinimli bireylerin sayısı her geçen gün hızla artmaktadır. Bilindiği üzere özel gereksinimli birey, gelişimsel olarak normalden farklılık göstermektedir ve kendi içerisinde pek çok yetersizlik kategorisini barındırmaktadır. Bu kategoriler; otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, özgül öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, bedensel yetersizlik, işitme yetersizliği, görme yetersizliği, dil ve konuşma güçlüğü, duygusal ve davranış bozukluğu, üstün yeteneklilik ve çoklu yetersizliklerdir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018). Bunlar içerisinde Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayımlanan DSM 5'teki tanı kriterlerine göre; erken çocukluk döneminde (0-3 yaş) görülen, toplumsal iletişim ve etkileşim becerilerinde birtakım eksikliklerin olduğu, kısıtlı tekrarlayıcı davranış ve ilgi alanlarının olduğu bir nörogelişimsel bozukluktur (APA, 2013). OSB olan bireylerde uzamsal farkındalığın ve beden farkındalığının da akranlarına göre daha düşük olabileceği belirtilmiştir (Loukusa ve ark., 2007). Zihin Yetersizliği (ZY) ise zihin işlevlerinin yanı sıra sosyal becerilerde, uyum becerilerinde, günlük pratik becerilerde sınırlılık gösteren, davranışsal sınırlılıklar yaşanan bir yetersizliktir. Ayrıca ZY on sekiz yaşından önce ortaya çıkar (Schalock, ark., 2010). Zihin yetersizlikleri dört temel grupta sınıflandırılmıştır (MEB, 2018). Zihin yetersizliği hangi grupta sınıflandırılırsa sınıflandırılırsın, muhakkak her çocuğun katılabileceği bir aktivite vardır. Hareket tüm çocukların elzem ihtiyaçlarındandır ve sağlıklı gelişimleri bu ihtiyacın giderilmesine bağlıdır (Dilhun-Sukan, 2013).

OSB VE ZY bireylerdeki motor becerilerdeki eksiklikler ve gecikmelerin fiziksel aktiviteyle ilgili olabileceği ifade edilmiştir (Clark and Clark, 1978). Araştırmacılar tarafından bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarının birçok beceriyi geliştirdiği belirtilmektedir. Docherty (1996) fiziksel aktivite ve egzersizin

normal gelişim gösteren bireylerin yanı sıra özel gereksinimli bireylerin fiziksel ve mental sağlığına olumlu etkileri olduğunu belirtmektedir. Özel gereksinimli bireylerin eğitiminde egzersiz ve hareketin kullanımıyla ilgili araştırmaların sayısı artış göstermektedir. Buna bağlı olarak 2020 NCAEP Raporu'nda egzersiz ve hareket kanıta dayalı uygulamalar arasına girmiştir. Raporda çeşitli beceri ve davranışları hedeflemek için fiziksel aktivitede bulunmak, amaçlı hareketler yapma ve motorik becerileri kullanmanın etkili bir müdahale yöntemi olduğu belirtilmektedir (Steinbrenner vd., 2020).

Hareket ve fiziksel aktivitenin bir disiplin haline getirilmesiyle oluşan spor; bireylerin birçok alanda (fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal beceriler) kendini geliştirmelerini sağlayan, yeteneklerini ortaya çıkaran, kendini disipline edebileceği bir enstrümandır (Açıkada, 1990). Özel gereksinimli bireylerin motor becerilerinin ve hareket kabiliyetlerinin akranlarına göre geride olması genel olarak bir tanı kriteri olmasa da alanyazındaki birçok araştırmada akranlarına göre düşük performans ve belli yetersizlikler yaşayabildikleri görülmektedir (Yanardağ vd., 2017). Son yıllarda özel gereksinimli bireylerin gelişimleri ve eğitsel ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda spora katılım daha önemli bir hale gelmiştir.

Antrenör sporun olmazsa olmazlarından. Antrenör, spor dalına özgü fiziksel aktivite ve antrenmanlar yaptırarak; sporcuyla fiziksel, psikolojik ve zihinsel amaçlara uygun şekilde performansını artırmayı hedefleyen eğitimcidir. (Sevim, 2010). Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı 30471 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde özel eğitim; *“bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim”* olarak tanımlanmıştır. Özel gereksinimli öğrencilerin hareket eğitimini sağlayan antrenörlerin de özel eğitim becerileriyle donatılarak -özel olarak- yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Özel gereksinimli bireylerle çalışan antrenörlerin, bireylerin gelişim özellikleri ve eğitsel performansları akranlarıyla anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği için (MEB, 2018) özel gereksinimli bireylerle çalışırken birtakım güçlükler yaşayacakları düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde özel gereksinimli bireylerin spor becerileriyle ilgili azımsanmayacak çalışma olmasına rağmen (sosyal beceriler, saldırganlık,

öfke, uyum becerileri, tutumların incelenmesi, stereotipilerin azaltılması, sporun girişimcilik becerilerinin üzerine etkisi, fiziksel uygunluk vb.) antrenörlerin özel gereksinimli bireylerle verimli çalışabilmelerine olanak sağlayan, bilgi düzeylerini ve uygulama becerilerini artırmaya yönelik çalışmaların olmaması dikkat çekmektedir. Ayrıca alanyazında antrenörlerin tutumları, etik ilkelere olan bağlılıkları, mesleki yeterliliğin doyum ve tükenmişlik düzeylerine etkisi gibi çalışmalar mevcuttur. Ancak spesifik olarak branş bazında bakıldığında özel gereksinimli çocuklarla çalışan taekwondo antrenörleriyle ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Taekwondo (tekvando) el ve ayakların kullanıldığı, savunma ve vuruş tekniklerini barındıran, ahlaki değerlerin ön planda olduğu, olimpik bir uzak doğu sporudur. “Tae” ayak, “kwon” el, “do” ise ahlak ve fazilete ulaşmak için gidilen yolda takip edilen düşünce ve davranış biçimi anlamına gelir. Taekwondo’nun “do” felsefesi gereği ahlaki kurallar son derece önemlidir ve iyi bir insan olmadan iyi bir sporcu olunamaz (Türkiye Taekwondo Federasyonu, 2022). Türkiye Taekwondo Federasyonu’nda 24 Aralık 2021 tarihinde yayınlanan Gençlik Spor Bakanlığı verilerine göre lisanslı 588.734 sporcuya sahip olan taekwondo, Türkiye’nin en yaygın sporlarından biridir (Türkiye Taekwondo Federasyonu, 2018). Oldukça yaygın olan taekwondo salonları sayesinde kapsayıcı politikaları hayata geçirebilmek mümkün olabilir. Ekonomiklik ilkesi de göz önüne alındığında taekwondo, tüm dezavantajlı çocuklar için iyi bir alternatif oluşturabilir. Branşlara özgü araştırmalar alanyazında tarandığında ise özel gereksinimli bireyler ve taekwondo ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, zihin yetersizliğinden ve otizm spektrum bozukluğundan etkilenen öğrencilerle çalışan taekwondo antrenörleri için geliştirilen özel eğitim programının etkililiğinin incelenmesidir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- 1) Otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan taekwondo antrenörlerinin öğretim programı uygulamadan önce özel eğitime yönelik bilgileri ne düzeydedir?
- 2) Otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan taekwondo antrenörlerine öğretim programı uygulamadan önce özel gereksinimli bireylerle çalışma becerileri ne düzeydedir?
- 3) Otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan taekwondo antrenörlerinin öğretim programı uygulandıktan sonra özel eğitime yönelik bilgileri ne düzeydedir?
- 4) Otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan taekwondo antrenörlerinin öğretim programı uygulandıktan sonra özel gereksinimli bireylerle çalışma becerileri ne düzeydedir?
- 5) Zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle çalışan taekwondo antrenörleri için geliştirilen özel eğitim programının etkileri, uygulamadan önce ve sonra bilgi düzeyleri ve uygulama açısından farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Ülkemizde ve yurtdışında alanyazın incelendiğinde OSB'li ve ZY olan bireylerin fiziksel eğitim ve spor becerileriyle ilgili çalışmalar sıklıkla görülmektedir. Bunlar; otizmlili çocuklarda motor becerilerin incelendiği (Mosher, 1975; Duronjic ve Valkova, 2010; Aksay ve Alp, Yanardağ vd., 2013; 2014; Arslan ve İnce, 2015; Odabaş, 2016; Pan vd., 2017; Rafie vd., 2017; Elaltunkara, 2017), egzersizin fiziksel uygunluk düzeyine etkisi (Yanardağ vd., 2009; Magnusson vd., 2012; Cerrahoğlu vd., 2017; Kara vd., 2019), su içi etkinlikler (Yanardağ ve Yılmaz, 2012), floor curling oyunun eş zamanlı ipucuyla öğretimi (Nişli, 2021), ebeveynlerin sporla ilgili görüşleri (Sayers-Menear, 2007; Işık, 2016; İnce, 2017), spora karşı tutumların incelenmesi (Konar ve Şanal, 2018; Taşkın vd., 2022), ebeveyn antrenör ve öğretmen tutumlarının incelenmesi (Aslan, 2018; Korkut, 2020), özel sporcularla çalışan antrenörlerin iş doyum düzeyleri (Sural vd., 2018), stres ve kaygı düzeylerine etkisi (Hillier vd., 2011), öfke düzeylerinin karşılaştırılması (Aslan ve Çalışkan, 2017), engel türünün ve spor yapma alışkanlığının girişimcilik üzerine etkisi (Alptekin vd., 2019), iletişim ve sosyal beceriler üzerine etkisi (Çevik ve Kabasakal, 2013; Yılmaz vd., 2017; Temel vd.,

2017; Yarımkaya vd., 2017; Derer, 2018; Zhao ve Chen, 2018), problem davranışların incelenmesi (Namlı, 2012; Beyazoğlu, 2014; Alp ve Çamlıyer, 2017), akademik başarıya etkisi (Nicholson vd., 2011) saldırganlık düzeylerinin incelenmesi (Temel vd., 2017), yaşam kalitesinin incelendiği (Er, 2018), spora katılım düzeyleri (Memari vd., 2015), egzersizin stereotipik davranışlara etkisi (Levinson ve Reid, 1993; Crollick vd., 2006; Yanardağ, 2007; McLaughlin, 2010; Bahrami vd., 2012), beden eğitimi derslerinde resim değiş tokuşunun ve diğer görsel uyaranların kullanılması (Fittipaldi-Wert ve Mowling, 2009), öz bakım becerilerinin incelendiği (İlhan vd., 2015) ve beden eğitiminde öğretim ipuçları ve stratejiler (Sayers-Menear ve Smith, 2008) gibi oldukça fazla araştırma vardır. Yurt içindeki alanyazında antrenörler ve özel gereksinimli bireylerle ilgili; zihin yetersizliği olan bireylerde spora yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi (Güler, 2023) ve antrenörlerin engelli öğrencilere öğretmeye yönelik tutumların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Bacı, 2023) çalışmalarına ulaşılmıştır. Ancak bu çalışmalar belli alanlara, becerilere ve tutumlara yoğunlaşmışken antrenörlerin bilgi ve uygulama düzeylerine müdahale eden, özel gereksinimli bireylerle çalışan antrenörleri daha donanımlı hale getirmeyi amaçlayan araştırmaların olmaması dikkat çekmektedir. Antrenör eğitiminin; antrenörlerin özel gereksinimli bireyleri tanımlarına, eğitsel ihtiyaçlarını belirlemelerine, uyarlama becerilerini artırmaya vb. birçok alanı destekleyeceği düşünülmektedir.

Ayrıca alanyazında taekwondo ve özel gereksinimli bireylerle ilgili hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın spesifik bir spor branşıyla ilgili olması branşa özgü uyarlama yapmayı mümkün hale getireceği ve bunun da profesyonelleşme anlamında oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu tarz çalışmalar özel gereksinimli bireylerin kaliteli eğitim almasını sağlayacağı gibi ülkemizin paralimpik branşlardaki başarısını artırmak açısından da oldukça önemli görülmektedir. Bu çalışmanın gerek taekwondo gerek diğer tüm spor branşları için antrenör eğitimleri içeren araştırmaların artmasına öncülük edeceği düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın hem kuramsal bilgiye hem de uygulamaya dönük olması önemli görülmektedir. Bu sebeple bu çalışmanın alanda bundan sonra yapılacak araştırmalara örnek olacağı ve işlevselliği nedeniyle oldukça önem arz ettiği düşünülmektedir.

1.4 Sayıtlar

Araştırmaya katılan antrenörlerin kendileriyle ilgili vermiş olduğu bilgilerin ve öğrencilerin aldıkları OSB ve ZY tanılarının doğru olduğu kabul edilmektedir.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma OSB ve ZY tanısı almış bireylerle çalışan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 20 tekvando antrenörüyle sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

1.6.1 Otizm Spektrum Bozukluğu

İletişim ve sosyal etkileşim becerilerinin olumsuz etkilendiği, sınırlı ilgi ve tekrarlayıcı davranışların olduğu nörogelişimsel bir bozukluktur (Leblanc vd., 2009).

1.6.2 Zihin Yetersizliği

Zihin işlevlerinde ve uyum becerilerinde önemli sınırlılıklar gösteren bir yetersizliktir (Schalock vd., 2021).

1.6.3 Taekwondo (Tekvando)

Kökeni Kore'ye dayanan taekwondo (Lee ve Kim, 2007); ayak (tae), el (kwon) ve ahlak prensiplerinden (do) oluşan bir savunma sporudur (Kazemi vd., 2010).

1.6.4 Antrenör

Spor bilimleri eğitimi olan, sporculara rehberlik ederek başarıya ulaşmalarını sağlamak için branşıyla ilgili müsabaka stratejilerini, teknik ve taktik becerileri öğreten; bunun yanında fiziksel ve psikolojik yönlerden sporcunun gelişimi için önemli katkılar sunan çalıştırıcılara denir (Charman vd., 2001).

1.6.5 Öğretim Programı

Okulda veya başka bir ortamda bireye kazandırılması amaçlanan içeriğin öğretimine dair tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneği olarak ifade edilmiştir (Demirel ve Özcan, 2020).

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Kuramsal Temeller

Bu kısımda araştırmanın kuramsal temellerine yer verilmiştir. Otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, özel gereksinimli bireyler ve spor, taekwondo, antrenör ve antrenör eğitimi başlıkları yer almaktadır.

2.1.1 Otizm Spektrum Bozukluğu

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), erken dönemde fark edilen, yineleyici ve kısıtlı davranışlar içeren; iletişim ve etkileşimde yetersizliğin gözlemlendiği bir yetersizlik türüdür (APA, 2022). Otizm, sözcük olarak yunanca “autos” (kendisi) ve Latince “ismus”(bir süreç ya da görüşe yönelik takı eki) kelimelerinin bir araya gelmesi itibari ile oluşmaktadır. “Otizm” kelimesinin ilk kullanımı Itard vasıtasıyla 1828 senesinde “entelektüel fonksiyonlardaki lezyona bağlı mutizm” (Carrey ve diğ., 1995) olarak sonrasında 1908 yılında Eugen Bleuler şizofrenik hastalıkların önemli belirtilerinden biri şeklinde görüp “hastalıklı bir şekilde kendini beğenme” şeklinde tanımlamıştır (Gillberg ve Coleman, 2000). Bu tanımdan yıllar sonra 1943’te Leo Kanner ve 1944’te Hans Asperger otizmlili çocuklarla araştırmalara öncülük eden isimler olmuştur. Amarıkada bulunan çocuk psikiyatristi olan Leo Kanner 11 çocuk ile yaptığı araştırmalar neticesinde çocuklardaki ortak özelliklerin sosyal ilişkilerinde zorluk, rutin yaşantıda değişimlere uyumda zorluk, iyi birer hafıza, ses gibi etkenlere aşırı duyarlılık, yemek yemede direnç, ekolali (kelimeleri tekrar etme), anlık gelişen aktivitelerde zorluklar yaşanması olarak betimlemiştir (Kanner, 1968). Kanner’den ayrı olarak Asperger ise, benzer özelliklere sahip bir başka grupta çalışmış olup bu çocuklarda ekolali gibi bir dil gelişim problemi olmadığını, ancak bu çocukların yetişkin birer birey gibi konuştuklarını ifade edip, motor hareketler bakımından diğer akranlarından zayıf ve beceriksiz olduklarını vurgulamıştır. Otistik olarak nitelendirdiği çocuklarla yaptığı üç terapi seansının etkisini araştıran Bruna Bettelheim ise; otizmin anne çocuk ilişkisinden kaynaklandığını söyleyip “buzdolabı anne” kuramını öne sürmüştür. Bu önermeye otizm spektrum bozukluğu olan bir çocuğa sahip Bernard Rimland karşı çıkmış ve otizmin beyinle ilgili olan bir bozukluk olduğunu 1964 yılında öne sürmüştür

(Rimlan, 1964). Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), otizmi DSM-I ve DSM-II kitapçıklarında “ocukluk şizofrenisi” olarak adlandırmıştır. 1970 yılı sonrasında ise otizmin farklı bir rahatsızlık olduğu kabul edilmiş DSM-III kitapçığında “ocukluk otizmi” ismini almış 1994 yılı itibari ile ise DSM-IV-TR kitapçığının yayınlanması itibari ile otizm, yaygın gelişimsel bozukluklar adı altında bir grup hastalık olarak tanımlanmıştır. Bunlar yaygın gelişimsel bozukluklar adı altında; Rett bozukluğu, Asperger bozukluğu, Otistik bozukluk, atipik otizm ve çocukluk ağı dezintegratif bozukluk adlarıyla yer almaktadır. 2013 yılında yayınlanan DSM-5 kitapçığında ise otizmin tanısında zekâ geriliği ölçütünün olmamasının gerektiği belirtilmiş ve nörogelişimsel bir bozukluk olduğu ifade edilmiştir (Namlı ve Yaman, 2019).

Otizmin nedenleri ile ilgili birçok teori bulunmakla birlikte neden olduğu tam olarak bilinmemektedir. Ancak otizmin ruhsal bir bozukluk ya da psikolojik nedenlerle ortaya ıkmiş olan bir hastalık olmadığı konusunda fikir birliğine ulaşılmıştır. Araştırmacılar bu duruma genetik değişmelerle beraber birçok biyolojik faktörün neden olabileceğini düşünmektedir (Yanardağ, 2007). İkizler üzerinde yapılmış olan bir çalışma neticesinde otizmin sebeplerini bulmak hedeflenmiş ve aynı evre şartlarında otizme sebep olan etmenlerin %90 üzeri kalıtsal olduğu belirtilmiştir. Otizmin sebebini araştıran bilim insanları otizimli bir erkeğin. DNA’sında silinmiş olan bir bölüm olduğunu belirtmiş olup bu silinen bölümün DNA’nın bin blokluk bir bölümünün 15. kromozomda olduğunu belirtmiştir. Bu bölümün diğer otizimli çocuklarda da silinmiş olup olmadığı ise araştırılmaktadır (Yaman vd., 2020).

Erken teşhisin son derece son derece önemli olduğu bilinmektedir (Yaman vd., 2020). Bu durumu göz önüne aldığımızda belirtileri incelemek son derece önemlidir. Otizimli bireylerin göz koordinasyonunda zayıflıklar görülebilmekle birlikte göz kontağı kurmakta da zorlanmaktadırlar (Özdemir, 2014; Orhan, 2014). İsimleri ile seslenildiğinde ses gelen yere yönelip bakmazlar, taklitte yetersizlik, çevredeki kişilere karşı ilgisizlik, anlamlı tebessümde noksanlık ve belli bir amaç gütmeyen stereotipik davranışlar sergileyen otizimli bireyler uyaranlara az düzeyde tepki gösterir ebeveynlerin ilgisine karşın tepkisizlik gibi belirtiler gösterirler (Bodur ve Soysal, 2004). Davranışlarda tekrarlılık, stereotipik hareketler ve

rutinlerin bozulmasına karşı tepkiler en sık gözlenen ortak davranış özellikleridir (Vanucchi vd., 2014).

OSB, DSM-V kitapçığında üç düzeyde; birinci, ikinci ve üçüncü düzey şeklinde derecelendirilmektedir (Tohum Otizm Vakfı, 2020). Bu durumda tanı dereceleri belirlenip klinisyenlerin bu ve buna benzer tanılanacak olan bireyleri daha doğru tanılayıp, güvenilir bir şekilde tespit edebilmelerini sağlayacaktır (Özkaya, 2013; APA, 2013). En hafif düzey olan birinci düzeyde otizmlili öğrenci için yalnızca destek gerektirir şeklinde ifade edilirken ikinci düzey, yoğun destek gereksinimi olarak ifade edilmekte ve birinci düzeye nazaran daha çok desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Üçüncü düzey ise çok yoğun destek gerektirir şeklinde ifade edilmekte olup diğer düzeylere nazaran herkes tarafından rahatlıkla fark edilebilen önemli davranış bozuklukları, çok sınırlı düzeyde iletişim şeklinde ifade edilebilir (Tohum Otizm Vakfı, 2020). Otizmde tanı yalnızca konu uzmanları tarafından konulabilecek olup çocuklarda 12 ay itibari ile tanılama sağlanabilmektedir. Ülkemizde bu tanıyı yalnızca çocuk ruh sağlığı uzmanları ve çocuk nörologları koyabilmektedir.

Motor işlevleri açısından otizmlili bireyler tipik gelişim gösteren akranlarına göre geride kaldıklarından günümüzde araştırmacılar ve eğitimciler açısından daha çok fark edilmeye başlanmıştır. Otizmlili bireyler bireysel farklılıklar gösterip ve yoğunlukla denge ve koordinasyon içeren hareketler bağlamında kas güçsüzlüğü nedeniyle zorlanmaktadırlar (Öztürk, 2011). Bu zorlanmalar; koordinasyonda eksiklik, dengede problemler, ayak ucunda yürüme, parmak hareketlerinde kuvvet eksikliğidir. Özel eğitim programlarında yer alan spor terapilerinin doğru planlanmasıyla otizmlili çocukların motor becerileri ve iletişim becerilerinde olumlu yönde etkiler gözlemlenmektedir. Bu terapiler aracılığıyla otizmlili bireyler bulundukları ortama adaptasyonda kolaylık, sosyal, duygusal, özgüven ve fiziksel gelişimi bağlamında olumlu etkiler ile yeni beceriler kazandırılabilir (Atalay ve Karadağ, 2011).

2.1.2 Zihin Yetersizliği

Zihin yetersizliğini tanımlayabilmemiz için tarihte zihin yetersizliği bulunan bireylere karşı davranışların nasıl olduğu ve zihin yetersizliği olan bireyler için ne gibi tanımlamalar yapıldığının bilinmesi önemlidir (Sucuoğlu, 2009). Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin azımsanmayacak kısmını oluşturan zihin yetersizliği olan bireyler için birçok tanımlama mevcuttur. Özel eğitim gereksinimi bulunan bireyler, yetersizlik tür ve derecelerine göre sınıflandırılmaktadır (Sarı, 2003). Amerikan Psikiyatri Derneği (2013), zihin yetersizliğini, zihinsel işlevlerde ve uyum gerektiren davranışlarda bireylerde gelişim dönemleri ile ortaya çıkan ve ortalamanın altında bozukluklar olarak tanımlamaktadır. Zihin yetersizliğine sahip bireyler; zihin işlevi ve kavramsal, sosyal uyum gerektiren davranışlar bağlamında ortalama altında yetersizliğe sahip bireylerdir (AAID, 2013).

Zihin yetersizliği kavramına dair ilk çalışmalar 1800'lü yıllar itibari ile başladığı ancak daha açıklayıcı olan tanımlamaların 1900'lü yıllarda yapılmakta olduğu görölmektedir (Eripek, 2003). Amerikan Zekâ Geriliği Birliği 1959 senesinde zihinsel engellilik kavramındaki tanım karışıklığını sonlandırabilmek ve yeni ortak bir tanımlama için çalışma grubu oluşturmıştır (Eripek, 2003). Bu grup 1973'te Grossman tarafınca yapılmış olan tanımı kabul etmiştir (Diken, 2014). Yine bu yüzyıl içerisinde Alfred Binet, Terman, David Weschsler ve Lewis gibi bilim adamlarının araştırmaları sonucunda zekâ düzeyinin değerlendirilmesi, zihin gelişimini açıklayan bir kavram olarak yer bulmuştur. Bu değerlendirmeler sonucunda zekâ bölüm puanları belirlenmiş olup, normal dağılım eğrisi altında kalan bireyler “zihinsel olarak geri” şeklinde kabul edilmişlerdir (Eripek, 1993).

Tıbbın ilerlemesi ile zihin yetersizliğine sebep olduğu bilinen 250'den fazla neden tanımlanmıştır (Karadağ, 2017). Zihin yetersizliği bazı durumlarda başka rahatsızlıkların belirtisi, bazı durumlarda ise kendiliğinden bir sendrom olarak ortaya çıkmaktadır. Zihin yetersizliği durumunun karmaşıklığının temel nedeni budur. Bu durumda uygulama alanlarında ve teorik olarak rahatlık için zihin yetersizliğine sebep olan durumların sınıflandırılması yoluna başvurulmuştur (Tekin-İftar, 2009).

Zihin yetersizliğine sebep olan durumlar doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olarak üç başlıkta toplanabilir (Turan, 2004). Doğum öncesi sebepleri yapısal sebepler olarak da ifade edebiliriz. Kalıtsal metabolik hastalıklar, fetüsün genetik bozulmaya uğraması, birçok zaman sebebi bilinemeyen kromozomal bozukluklar gibi sebepler dolayısıyla bebekler beyinsel gelişimini tamamlayamamış olup gelişimsel gerilik göstermelerine sebebiyete verebilir (Tekin-İftar, 2009). Kromozom anomalilerinin yanı sıra annenin gebelikte alkol ve sigara kullanımı, geçirmiş olduğu travma ve kazalar, gebelik sırasında geçirilen hastalıklar (toksoplazma, frengi vb.) doğum öncesi sebepler arasındadır (Tekinarslan, 2010). Bunlarla birlikte, kromozom bölünmelerindeki anormallikler de zihinsel engele sebep olabilmektedir. Bunları gebelik esnasında tedavi, annenin herhangi bir şekilde X ışınlarına maruz kalması, annenin yaşı, Asya gribi, sara gibi hastalıklar; gebeliğin ilk aylarında bazı ilaçların kullanımını da sıralayabiliriz. Baba ve annenin gen kromozomlarında yaşanan bozukluk ve kromozomal değişiklik sebebiyle ortaya çıkan yetersizliğe Down Sendromu örnek olarak verilebilir (Turan, 2004).

Doğum sırasında ise bebekte beyin sarsıntısı ya da bebeğin oksijensiz kalması gibi nedenlerden kaynaklı beyin zedelenmesi bu sebeplerin başında gelir. Doğum esnasında kordon düğümlenmesi, ters doğum gibi doğum esnası güçlükleri de zihinsel yetersizliğe yol açabilecek nedenler arasındadır.

Doğum sonrası sebepler arasında ise bebeğin geçirmiş olduğu kazalar, hastalıklar, fiziksel istismar ve yetersiz beslenme söylenebilir (Tekinarslan, 2010). Bunlarla birlikte bebeğin ya da çocuğun geçirmiş olduğu beyin zedelenmesi ya da iltihabı, kafa yaralanmaları, kaba beyin rahatsızlığı, beyin tümörü, yetersiz sağlık bakımı ve koşulları da doğum sonrası sebepleri arasındadır (Çiftçi 2007). Belirtilen dış çevreden kaynaklanabilecek nedenler gibi doğuştan metabolizmik bozukluklar sebebiyle zihinsel yetersizlik oluşan durumlar da vardır. Metabolizma sürecinde olması gerek sıranın takip edilmemesi durumunda ortaya çıkabilen zehirli maddeler vardır ve bu maddeler zekâ gelişimine zarar verebilir (Cırhinlioğlu, 2006).

Zihin yetersizliğinin bu gibi sebepleri olabileceği belirtilmiştir. Zihin yetersizliği öğrencilerin eğitimleri planlandığında öğrencilerin benzerlik ve farklılıkları dikkate alınarak eğitim sağlanmaktadır. Bu durum sınıflandırmayı gerekli kılmaktadır ve sınıflandırmanın bireye uygun özel eğitim hizmeti verilebilmesi ve bireysel farklılıkların belirlenebilmesi için elzemdir. Zihin

yetersizliği bulunan bireylerin sınıflandırılmasında esas hedef bu bireylerin eğitim ihtiyaçlarına dayanmaktadır (Eratay, 2010). Ülkemizde zihin yetersizliği bulunan bireylere Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile hafif düzey, orta-ağır düzey, ağır düzey ve çok ağır düzeyde zihinsel engelli birey şeklinde sınıflandırılması sağlanmışır (MEB, 2018).

Hafif düzeyde zihin yetersizliği bulunan bireyler, zihinsel işlevler ile pratik-sosyal uyum becerilerinde ve kavramsal olarak hafif düzeyde yetersizlikleri sebebiyle özel eğitime ve destek eğitime sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır (MEB,2018). Orta düzey zihinsel yetersizliği bulunan bireyler: Zihinsel işlevler ile, pratik ve sosyal uyum becerilerindeki sınırlılıklar sebebiyle günlük yaşam, iş becerileri ve temel akademik becerilerini kazanmasında özel eğitim ve destek eğitime yoğun biçimde ihtiyacı olan bireyler olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018). Ağır düzey zihin yetersizliği bulunan birey: Zihinsel işlevler ile pratik-sosyal ve kavramsal olarak ve öz bakım becerileri bağlamında eksiklikler sebebiyle ömür boyu devam eden, yoğun özel eğitime ve destek eğitime ihtiyaç duyan bireyler olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018). Çok ağır düzey zihin yetersizliği bulunan birey: Zihinsel yetersizlikle birlikte günlük yaşam, temel akademik beceriler ve öz bakım becerilerini kazanamayan, ömür boyu gözetim ve bakıma ihtiyaç duyan bireydir (MEB, 2018).

2.1.3 Özel Gereksinimli Bireyler ve Spor

Spor günümüzde yalnızca yarışmadan ibaret olmayıp toplumdaki tüm bireylerin sağlıklarını korumaları veya hastalıklardan kurtulabilmek için yapılan aktivitelerdir. Spor yaş ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın toplumdaki tüm bireylere hitap eder (Kalyon, 1997). Alanyazın incelendiğinde özel gereksinimli bireylerin eğitiminde sporun fiziksel gelişimlerine katkısının yanında iletişim ve sosyal etkileşim alanlarında birtakım katkılar sağladığı görölmektedir. Türkiye de bu gelişmeler ışığında 2000'lerin başında spor bilimleri faköltelerinde “Engelliler İçin Beden Eğitim ve Spor” dersine seçmeli ders olarak okutulmaya başlamıştır (Özer ve Müniroğlu, 1998).

Otizm Spektrum Bozukluğunun tanı kriterleri incelendiğinde motor becerilerle ve hareketle ilgili sınırlılıklar gösteren bir ölçüt yer almamaktadır. Buna rağmen birçok çalışmada OSB olan çocukların akranlarına göre daha düşük

performans gösterdiği görülmektedir. Zihin Yetersizliği olan çocukların ise hafif düzeyde %10'u, orta düzeyde ise %20'si motor becerilerinde sorunlar yaşamaktadır. ZY olan çocukların organizasyon ve motor planlama becerilerinde yaşadığı güçlükler koşma, atlama, zıplama, tutma ve fırlatma gibi motor becerileri etkilemektedir. OSB'den ve ZY'den etkilenen bireyler iletişim ve sosyal etkileşim alanında ve çevreye uyum sağlama becerilerinde yaşadıkları güçlükler nedeniyle akranlarıyla daha az oyun oynama ve sosyal ortamdaki aktivitelere daha az katılım gösterme eğilimindedirler. Kendi yaş düzeyine uygun oyunlara/etkinliklere katılırken güçlük yaşayanların yanı sıra katılım sağlayanlar da daha pasif olma eğilimi göstermektedirler (Yanardağ ve Yılmaz, 2017) Duyusal sorunlar yaşamaları ve komorbiditenin eşlik etmesi bireylerin aktivite becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Spor, özel gereksinimli bireyin motor becerilerinin daha iyi olmasını ve güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Çocuğun sağlıklı ve formda bir fiziğe sahip olması, güçlenmesi için planlı ve düzenli egzersiz yapması gerekir (Orhan, 2014). Otizmlili bireylerin fiziksel aktivitelere sınırlı katılım göstermesi sebebiyle çocuklar monoton bir yaşantı sürdürmektedirler. Bu bağlamda sporun onlara vücut hareketleri ve temel beceriler bağlamında sağladığı olumlu katkılar doğrultusunda karmaşık hareketlerin kazandırılması hususunda yardımcı olur (Sarol, 2013).

2.1.4 Taekwondo

Taekwondo (Türkçesi Tekvando) üç sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmuştur. “Tae” ayak, “kwon” el ve “do” ahlak ilkeleri anlamına gelmektedir (Park vd., 2009). Yani taekwondo ayak ve el kullanılarak yapılan bir savunma sporu olarak adlandırılabilir. Taekwondo dört ayrı bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

- Kyorugi (Karşılıklı olarak dövüşme)
- Poomsae (Temel tekniklerin belli bir senkronizasyon ve koreografiyle uygulanması)
- Hoshinsul (Kendini savunma/ Self defans)
- Kyokpa (Kırış yapma)

olmak üzere isimlendirilmektedir (Yi ve Park, 2010). Taekwondonun kyorugi kategorisi Güney Kore'nin Seul şehrinde 1988 yılında düzenlenen yaz

olimpiyatlarında misafir branş olarak, Avustralya'nın Sidney kentinde 2000 yılında düzenlenen yaz olimpiyatlarında ise resmi branş olarak yer almıştır.

Kyorigi iki müsabığın temel teknikleri birbirlerine uygulayıp puan alma veya nakavt etme esasına dayanan bir kategoridir (Lee vd., 2008) Sporcular müsabakaya çıkarken baş, gövde, kol, bacak ve kasığı koruyucu ekipmanlar giymektedirler (Kim, 2004; Kim, 2021). World Taekwondo (WT) tarafından belirlenen yaş ve ağırlık kategorileri vardır. Yaşa bağlı olarak minikler, yıldızlar, gençler ve büyükler kategorisi mevcuttur. Bu kategorilere bağlı olarak da belli boy ve kilo ayrımları bulunmaktadır. Puanlamanın daha adil ve daha az hata barındırması açısından 2008 yılından bu yana elektronik sistem kullanılmaktadır. Belli kuvvetle yapılan vuruşla kategori ve kilograma bağlı olarak değişen şiddet düzeyine ulaşıldığı anda puan otomatik olarak ekrana yansımaktadır (Lee, 2023).

Poomsae taekwondocuların öğrendikleri temel tekniklerin bir araya gelmesiyle oluşur (Kim, 2021). Tekvandocular ilk olarak bu temel teknikleri öğrenirler. Her biri ayrı koreografi içeren toplamda 17 tane poomsae vardır. Her poomsae gıp adı verilen kuşaklarla ilişkilidir. Taekwondo'da 10. gıptan (beyaz kuşak) 1. gıpa (kırmızı siyah kuşak) doğru bir kuşak atlama seviyesi vardır. 1. gıptan sonra siyah kuşağın da “dan” adı verilen (1'den 9. dana doğru ilerleyen) dereceleri vardır. Her kuşağın rengine uygun şekilde bir anlamı vardır. Kuşakların anlamları; beyaz kuşak toprağa ekilen yeni tohum, sarı kuşak toprağa kök salma, yeşil kuşak tohumun yeşererek ilk filizlerini vermesi, mavi kuşak yeşeren filizlerin göğe yükselmesi ve dal vermesi, kırmızı kuşak çiçek açması, siyah kuşak ise gelişimin tamamlandığı düşünüldüğü anda hiçlik vurgusu yapılarak yeniden ekilen tohum anlamını taşımaktadır. Sporcular siyah kuşağa ulaştıklarında Taekwondo'da zirveye eriştiklerini düşünürler. Taekwondo'nun do felsefesi gereği alçakgönüllük devreye girer, siyah kuşak temel eğitimin bittiğini ifade eder. Yani asıl eğitim yeni başlıyordur.

Poomsae temel tekniklerin uygulanışı, çizim yolu, süresi, akıcılığı vb. gibi birçok detayı barındırır. Poomsae'de sporcunun başladığı noktada bitirmesi esastır (Lee vd., 2008). Poomsae henüz kyorigi gibi olimpik bir branş olmadığı için Avrupa ve Dünya şampiyonası düzeyinde müsabakalar düzenlenmektedir.

Hoshinsul ve kyokpanın yaygın bir müsabaka sistemi bulunmamaktadır. Kuşak törenlerinde veya açılışlarda gösteri amaçlı sergilenmektedir.

2.1.5 Antrenör ve Antrenör Eğitimi

Antrenörlük, sporcuların performanslarını artırmak ve başa çıkılması gereken sorunları aşabilmeleri için gerekli becerileri kazandırmak için müşavirlik vermek ve gerekli talimatlarla sporcuyu yetiştirme işidir (McMaster vd., 2012). Antrenörlük sürekli gözlem yapmayı, ilerlemeyi ve sporcunun performansı hakkında veri tutmak ve geri bildirimde bulunmayı içerir. Antrenör sporcuyu fiziksel, duygusal, zihinsel birçok alanda destekler, motive eder (Bacı, 2023). Antrenörler kendilerine has antrenörlük anlayışıyla hareket ederler ve davranışlarının sporcunun üstündeki etkisinin farkında olmalıdır. Bir bireyin deneyimlediği sporun kalitesi antrenörünün inançlarını ve tutumlarını barındırır (Voight 2000). Buradan hareketle antrenörler yalnızca teknik ve taktik öğreten kişiler değil, sporcular için yaşam mentörü, idol ve başarılarının önemli bir parçası oldukları anlaşılabılır.

Özel gereksinimli bireylerin paralimpik oyunlarda yarışma olanağına erişmeleri, buna bağlı olarak birçok spor branşının paralimpik şubelerinin açılması; hareket ve fiziksel aktivitenin eğitimde daha fazla ön plana çıkmaya başlaması, ebeveynlerin çocuklarının spora katılım yönündeki tutumlarının değişmesi gibi nedenlerden ötürü antrenörler son yıllarda özel gereksinimli bireylerle daha sık karşılaşmakta ve onları antrene etmektedir. Araştırmanın katılımcılarına uygun olarak taekwondo antrenörlerinin eğitim içerikleri incelendiğinde temel eğitim ve branşa özgü özel eğitim programı görülmektedir. Programda yer alan özel eğitim programı branşa özgü bir programdır, taekwondo branşı tekniklerini kapsamaktadır. Taekwondo branşında antrenörler beş kademedede sınıflandırılır (Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2023). Bunlar;

- a) Yardımcı Antrenör (I. Kademe)
- b) Antrenör (II. Kademe)
- c) Kıdemli Antrenör (III. Kademe)
- d) Baş Antrenör (IV. Kademe)
- e) Teknik Direktör (V. Kademe) şeklinde sıralanmıştır.

Kademeler arası geçiş için belli tecrübe ve şartlar aranmaktadır. Yardımcı antrenörlük programına katılabilmek için 22 yaşını doldurmuş olmak, en az lise mezunu olmak, yüz kızartıcı suçlara karışmamak, en az siyah kuşak 2. dan derecesine sahip olmak gibi şartları sağlamak gerekmektedir. Antrenörlük

programına katılabilmek için yardımcı antrenör lisansına sahip olmak ve en az 1 yıl üst kademe antrenörün yanında çalışmış olmayı belgeleme şartı vardır. Kıdemli antrenörlük için antrenörlük lisansına sahip olmak ve bu süre zarfında en az 2 yıl çalışmış olduğunu belgeleme, en az bir gelişim semineri görmüş olma şartı aranır. Baş Antrenörlük programına katılabilmek için bir önceki kademe antrenörlüğe sahip olmak, en az 3 yıl çalışmış olmak, bu süre zarfında en az 2 defa gelişim seminerine katılma şartları aranır. Teknik Direktörlük programına katılmak için de bir önceki kademede en az iki yıl çalışmış olmak, en az 2 gelişim seminerine katılmış olma şartları vardır. Ayrıca baş antrenör ve teknik direktör programlarında antrenörlerden en az 4 bin kelimeden oluşacak kurs bitirme projelerini komisyona sunup, uygun görmeleri halinde programı bitirmeye hak ederler (SHGM, 2023).

Görüleceği üzere taekwondo antrenörlüğü sistematik bir programa sahip olsa da özel gereksinimli bireyler ve bireyselleştirme ile ilgili bir eğitim alanı bulunmamaktadır.

Öte yandan Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonu'nun (TÖSSFED) özel gereksinimli sporcular için düzenlediği antrenörlük kursları bulunmaktadır. Zihin engelliler özel cimnastik modüler programı 1. Tablosunda bakıldığında;

- Cimnastik Çalışmaları İletişim Becerileri Sağlamak
- Cimnastik Yarışma Aletlerinin Tanıtılmasını Sağlamak
- Cimnastik Yarışma Kurallarının Tanıtılmasını Sağlamak
- Cimnastik Çalışmalarında Temel Kuvvet Tekniklerini Yapmak
- Cimnastik Çalışmalarında Koordinasyonu Sağlamak
- Cimnastik Çalışmalarında Hareketliliği Sağlamak
- Cimnastik Çalışmalarında Esnekliği Sağlamak

şeklinde toplamda 7 tane 40'ar saatlik modül bulunmaktadır. Modüller incelendiğinde verilen eğitim belli becerilerde antrenör özel eğitim programına benzerlik gösterse de temel kuvvet, koordinasyon ve esneklik gibi branşa özgü eğitim içeriklerinin yoğun olması göze çarpmaktadır.

Tablo 2.1 Taekwondo Antrenör Eğitim Talimatı- I**ANTRENÖR EĞİTİM PROGRAMI**

DERSİN ADI	I. KADEME	II. KADEME	III. KADEME	IV. KADEME	V. KADEME
SAAT	SAAT	SAAT	SAAT	SAAT	SAAT
A.TEMEL EĞİTİM PROGRAMI					
SPOR ANATOMİSİ	4	6	6	-	-
SPOR FİZYOLOJİSİ	4	8	6	20 (Z)	-
GENEL ANTRENMAN BİLGİSİ	10	14	16	20 (Z)	-
SPOR VE BESLENME	4	4	4	-	-
SPOR SOSYOLOJİSİ	-	4	4	-	-
SPOR PSİKOLOJİSİ	4	6	8	10 (Z)	10 (Z)
SPORDA YÖNETİM VE ORGANİZASYON	2	2	5 (Z)	5 (Z)	5 (Z)
SPORCU SAĞLIĞI	4	4	2	-	-
BİOMEKANİK	-	-	4	10 (S)	10 (S)
SPORDA ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ	4	4	-	-	-
SPORDA GENEL TEKNİK TAKTİK ÖĞRETİM İLKELERİ	-	-	4	10 (S)	-
BECERİ ÖĞRENİMİ	4	4	4	2(Z)	-
PSİKOMOTOR GELİŞİM	6	8	-	-	-
SPORDA PSİKOLOJİK YARDIM BECERİLERİ	-	-	-	-	10 (S)
SPORDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	2	2	-	-	-
SPORUN SOSYAL PSİKOLOJİSİ	-	-	-	10 (S)	-
SPORDA ZİHİNSEL ANTRENMAN TEKNİKLERİ	-	-	-	-	10 (S)
YETENEK SEÇİMİ VE İLKELERİ	2	-	-	10 (S)	10 (S)
MÜSABAKA ANALİZLERİ VE İSTATİSTİK	-	-	-	10 (S)	-
MOTİVASYON TEKNİKLERİ VE HEDEF BELİRLEME	-	-	-	10 (S)	-

Tablo 2.2 Taekwondo Antrenör Eğitim Talimatı – II

BESLENME KAYNAKLI ERGOJENİK YARDIM	-	-	-	10 (S)	10 (S)
SPOR PAZARLAMASI	-	-	-	-	10 (S)
ANTRENÖRLÜK EĞİTİMİ VE İLKELERİ	-	-	-	10 (S)	-
B.ÖZEL EĞİTİM PROGRAMI					
ÜST DÜZEY ANTRENMAN PLANLANMASI VE PROGRAMLANMASI	-	-	-	20 (Z)	-
ÖZEL KONDİSYON ANTRENMANI VE METODLARI	-	-	-	-	10 (S)
MÜSABAKA YÖNETİMİ VE İLKELERİ	-	-	-	-	10 (S)
ANTRENÖRLÜK UYGULAMASINDA YENİ ARAYIŞ VE GELİŞMELER	-	-	-	-	10 (Z)
ÖZEL ANTRENMAN BİLGİSİ	10	10	12	20 (Z)	20 (Z)
SPOR DALI GÖZLEM VE DEĞERLENDİRME	-	4	-	-	-
SPOR DALI OYUN KURALLARI	2	-	-	-	-
SPOR DALI TEKNİK TAKTİK	32	50	50	-	-
ÜST DÜZEY TEKNİK ANTRENMAN	-	-	-	-	20 (Z)
ÜST DÜZEY TAKTİK ANTRENMAN	-	-	-	-	30 (Z)
ÜST DÜZEY TEKNİK TAKTİK	-	-	-	60 (Z)	-
KURS BİTİRME PROJESİ	-	-	-	P	

2.2 İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde antrenör eğitim programlarıyla ilgili araştırmalara ve özel gereksinimli bireylerde spor müdahale araştırmalarına yer verilecektir.

2.2.1 Antrenör Eğitim Programlarıyla ilgili Araştırmalar

Uyar ve Sunay (2019) Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye’de uygulanan antrenör eğitim sistemlerini karşılaştırmışlardır. Gerek profesyonel gerek amatör spor branşlarında katılımı sağlamış ve sürdürülebilir başarıyı alışkanlık haline getiren ülkelerin başında Amerika gelmektedir. Bu çalışmanın amacı ABD ile Türkiye’yi antrenör eğitimini, spor teşkilatlanmaları ve organizasyon yapıları üzerinden kıyaslayarak iki ülke arasındaki antrenör eğitim yapısının benzerliklerini ve farklılıklarını tespit etmektir. Araştırmada veriler toplanırken belgesel tarama tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda iki ülke arasındaki antrenör eğitim sistemlerinin pek çok parametreye göre farklılaştığı ve bu durumun kaynağının mevcut yönetim sistemlerinin spora olan yansımalarından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir.

Atav ve Gündüz (2021) yapmış oldukları araştırmada Türkiye’de uygulanan master coach hentbol antrenör eğitim programını antrenör görüşlerine göre değerlendirmişlerdir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu antrenör eğitim programına katılan 31 antrenör ve eğitim oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme yapılarak toplanan veriler analiz edilirken içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda antrenörler eğitim programını süre, içerik ve uygulama bakımından yeterli görmüştür. Eğitimci ise materyal sayısının yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Antrenörler antrenör eğitim programının bilgi ve uygulama becerilerine katkı sağladığını, eğitimin beklentileri karşıladığını, kılavuz kitaptan oldukça memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca 4. ve 5. kademe antrenör olmak isteyen adayların tezlerini yeterli seviyede görmediklerini ve her tezin komisyon tarafından kabul edilmesini eleştirmişlerdir.

Sunay (2020) araştırmasının amacını yönetmeliklere göre antrenör eğitim programlarının etkililiğini belirlemek ve bu tür programların daha etkin yürütülmesi için önerilerde bulunmak olarak ifade etmiştir. Araştırmanın deseni betimsel tarama modelidir. Veriler farklı sporların antrenör eğitim programına katılan antrenörlerden anket ile toplanmıştır. Araştırmanın katılımcıları 16 spor branşında toplamda 705 antrenördür. Veriler 1990- 1995 ve 2008-2018 yılları arasında eğitim kurslarına katılan antrenörlerden elde edilmiştir. Araştırmanın sonucu antrenörlerin uygulanan eğitim programlarının hedeflerini ve programdan beklentilerini farklı algıladıkları görülmüştür. Programların fiziki imkanlar ve eğitim süresi açısından yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

2.2.2 Özel Gereksinimli Bireylerde Spor Müdahale Araştırmaları

Nişli (2021) araştırma çalışmasında özel eğitim sınıfına devam etmekte olan öğrencilere floor curling oyunu öğretimini eş zamanlı ipucu yöntemiyle yapmış olup bu yöntemin kullanımının etkililiğini incelemiştir. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden olan denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır (Nişli, 2021). Araştırmada öğrencilerine birebir öğretim yapmış ve öğretim sonuçlarının etkililiğini öğrenmek amacıyla toplu yoklama, günlük yoklama, öğretim, izleme ve genelleme oturumları yapmıştır. araştırmasında floor curling oyunu öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca izleyen birinci, üçüncü ve beşinci haftada da öğretimin kalıcılığını koruduğunu belirtmiştir (Nişli, 2021).

Yanardağ ve Yılmaz (2012) ise yapmış oldukları araştırma çalışmasında otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocuklara bir müdahale yaklaşımı olarak su içi etkinliklerin yararları, yapılacak uyarlamalar, izlenmesi gereken yaklaşımları, farklı yaş gruplarında yapılabilecek su içi etkinlik ve oyunlar ve etkinliklerde alınabilecek önlemler üzerine odaklanmışlardır. Alanyazın su içi etkinliklerin çocuklarda fiziksel performans artırımı, sosyal etkileşimin artması ve tepkileri düzenleme bağlamında efektif bir müdahale yaklaşımı olduğunu betimlemektedir (Yanardağ ve Yılmaz, 2012). Ancak belirtilen bu yararlı etkilere rağmen otizm spektrum bozukluğundan etkilenen çocuklarda su içi etkinliklere yeterince yer verilmediği görülmekte ve uygulama konusunda aileler, öğretmenler ve diğer uzmanlarca sorunlar yaşandığı görüldüğü belirtilmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıkları yer almaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Zihin yetersizliğinden ve otizm spektrum bozukluğundan etkilenen öğrencilerle çalışan taekwondo antrenörleri için geliştirilen özel eğitim programının etkililiğinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma nicel araştırma yöntemi deneysel modellerden tek gruplu ön test- son test desenle kurgulanmıştır. Bu desende tek bir grup üzerinde yapılan çalışma ile deneysel işlemin etkisine bakılır. Bağımlı değişkene ait ölçümler aynı katılımcılarla ve aynı ölçme araçlarıyla elde edilir (Büyüköztürk vd.,2021: 208). Araştırmada OSB ve ZY olan bireylerle çalışan Taekwondo antrenörlerinden oluşan gruba ait öntest ve sontest değerleri arasındaki farkın anlamlılığı test edilmiştir. Araştırmada bağımlı değişkene ait ölçümler “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi” ve “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı” ile yapılmıştır. Böylece antrenörlerin hem bilgi düzeyleri hem de uygulama verileri arasındaki farklar incelenmiştir.

Tablo 3.1 *Tek Grup Ön Test- Son Test Deneysel Desen*

Grup	Öntest	İşlem	Sontest
G	O ₁	X	O ₂

Araştırmanın bağımlı değişkeni otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan taekwondo antrenörlerinin bilgi ve uygulama düzeyi, bağımsız değişkeni ise taekwondo antrenörlerine sunulacak olan öğretim programıdır. Araştırmacı tarafından geliştirilip uzman görüşü alınarak son hali verilen, “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi” ve “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik

Davranış Değerlendirme Aracı” ile veriler toplanmıştır. Bu araştırmada ilk olarak Taekwondo antrenörlerinden online ortamda “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi”ni gerçeğe uygun doldurmaları istenmiştir. Ardından taekwondo antrenörlerinin otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışmalarını içeren üç oturumluk antrenman videoları “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı” vasıtası ile kayıt tutularak incelenmiştir. Ardından 5 oturum toplam 15 saatlik taekwondo antrenörleri öğretim programı online olarak uygulanmıştır. Bu programda özel eğitimde temel kavramlar, otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, ipuçları, öğretimsel düzenlemeler, beceri analizi, öğretim yöntemleri, amaç yazımı, pekiştireç kullanımı, problem davranışlar için davranış sağıaltım yöntemleri ve değerlendirme konuları ele alınmıştır. Öğretim programı uygulandıktan sonra online ortamda “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi”ni gerçeğe uygun doldurmaları istenmiştir. Ardından üç oturumluk antrenman videoları “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı” vasıtası ile kayıt tutularak incelenmiştir. Yani bilgi düzeyi ve uygulama evreleri öğretim programı öncesi ve sonrasında değerlendirilerek nicel araştırma yöntemlerinden deneysel modellerden tek grup öntest-son test desene uygun olarak veriler toplanmıştır.

3.2 Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde Taekwondo antrenörlüğü lisansına sahip antrenörler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu ise, seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme modeli ile belirlenmiş olup ölçütleri sağılayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü 20 antrenör araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Katılımcı olmanın ön koşulu, Türkiye Taekwondo Federasyonunda en az bir yıldır lisanslı antrenör olarak faaliyet göstermek ve OSB ve ZY olan bireylerle çalışıyor olmaktır. Bu kriterleri karşılayan Taekwondo antrenörleri arasından araştırmaya katılmaya gönüllü 20 antrenör bu araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Katılımcılara araştırma hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Katılımcıların tamamı araştırmaya gönüllü katılmışlardır. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.2 Demografik bilgi tablosu

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Seviyesi	Antrenörlük Kademesi	Mesleki Kıdem	Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışma Süresi	Daha önce özel eğitim konusunda eğitim alma durumu
Katılımcı 1	Erkek	40	Lise	3. Kademe	18 yıl	5 yıl	Yok
Katılımcı 2	Erkek	31	Yüksek Lisans	2. Kademe	9 yıl	1 yıl	Yok
Katılımcı 3	Kadın	24	Lisans	1. Kademe	3 yıl	2 yıl	Yok
Katılımcı 4	Erkek	43	Lise	4. Kademe	20 yıl	3 yıl	Var
Katılımcı 5	Kadın	29	Lisans	2. Kademe	5 yıl	1 yıl	Yok
Katılımcı 6	Kadın	56	Lisans	3. Kademe	15 yıl	3 yıl	Yok
Katılımcı 7	Erkek	54	Ön Lisans	2. Kademe	32 yıl	5 yıl	Yok
Katılımcı 8	Erkek	29	Lisans	2. Kademe	7 yıl	2 yıl	Var
Katılımcı 9	Kadın	28	Yüksek Lisans	1. Kademe	6 yıl	1 yıl	Yok
Katılımcı 10	Erkek	47	Lise	3. Kademe	25 yıl	4 yıl	Yok
Katılımcı 11	Erkek	45	Lisans	4. Kademe	22 yıl	5 yıl	Yok
Katılımcı 12	Kadın	41	Yüksek Lisans	3. Kademe	19 yıl	4 yıl	Yok
Katılımcı 13	Erkek	31	Lise	3. Kademe	7 yıl	1 yıl	Yok
Katılımcı 14	Erkek	25	Lisans	2. Kademe	3 yıl	1 yıl	Var
Katılımcı 15	Erkek	24	Lise	1. Kademe	2 yıl	1 yıl	Yok
Katılımcı 16	Kadın	46	Lisans	2. Kademe	20 yıl	2 yıl	Yok
Katılımcı 17	Kadın	51	Lise	2. Kademe	16 yıl	4 yıl	Yok
Katılımcı 18	Erkek	25	Lisans	1. Kademe	3 yıl	2 yıl	Yok
Katılımcı 19	Erkek	24	Lisans	2. Kademe	2 yıl	1 yıl	Var
Katılımcı 20	Erkek	23	Lise	1. Kademe	1 yıl	1 yıl	Yok

Katılımcıların 13'ü erkek 7'si kadındır. 7'si lise mezunu, 9'u lisans mezunu, 1'i ön lisans mezunu ve 3'ü yüksek lisans mezunudur. Yaşları 23 ile 56 arasında

değişmektedir. Antrenör olarak çalışma sürelerine bakıldığında 1 ile 32 yıl arasında değişirken özel gereksinimli bireylerle çalışma sürelerinde ise 1 ile 5 yıl arasında değişim göstermektedir. Antrenörlerden 4'ü daha önce özel eğitimle ilgili ders almıştır veya eğitime katılmıştır.

3.3 Araştırmacının Özellikleri

Eğitim programını uygulayan araştırmacı, 20 yıldır taekwondo camiasının içinde sporcu, antrenör (2. Kademe), hakem ve spor masörü olarak yer almaktadır. Taekwondo Milli Takımlarında (Olimpik, paralimpik ve işitme engelliler) ve ulusal/uluslararası müsabakalarda görev almıştır. 2 yıl özel özel eğitim merkezlerinde, 5 yıldır da kamuda olmak üzere 7 yıldır özel eğitim öğretmenliği yapmaktadır. Özel gereksinimli bireylerde fiziksel aktivite ve spor alanında çeşitli projelerde yer almıştır ve özel gereksinimli bireylerin spor eğitimleriyle alakalı çalışmalara devam etmektedir.

3.4 Antrenör Eğitim Programının Geliştirilmesi

Antrenör eğitim programı, araştırmacının sahadaki gözlemleri ve yaptığı görüşmeler kapsamında, antrenörlerin özel eğitime yönelik ihtiyaç duydukları bilgi ve beceriler, sporun doğasına uygun olarak çalışabilecekleri ve akışı bozmayacak yöntemler ve diğer kazanımlar belirlenmiştir. Bu kazanımlar göz önüne alınarak araştırmacı tarafından bir içerik oluşturulmuştur. Hazırlanan içerik özel eğitim ve antrenörlük eğitimi alanlarındaki uzmanların görüşü alınarak son hali verilmiştir.

3.5 Antrenör Eğitim Programının İçeriği

Antrenör eğitim programının içeriğinde aşağıdaki öğeler yer almıştır.

- Kavramlar (Zedelenme, Yetersizlik, Engel, Özel Eğitim, En Az Kısıtlayıcı Ortam, Kaynaştırma)
- Zihin Yetersizliği ve Otizm nedir? Özel gereksinimli bireylerin bilişsel ve fiziksel özellikleri nelerdir?
- İpuçları ve Öğretimsel Düzenlemeler
- Zincirleme Davranışların Öğretimi- Beceri Analizi

- Öğretim Yöntemleri (Aşamalı Yardımla Öğretim, İpucunun Giderek Artırılmasıyla Öğretim, İpucunun Azaltılmasıyla Öğretim, Eş Zamanlı İpucuyla Öğretim, Doğrudan Öğretim)
- Performans Düzeyi Belirleme ve Amaç Belirleme (UDA- KDA- ÖA)
- Pekiştireç Kullanımı ve Ödül
- Video Modelle Öğretim ve Etkinlik Çizelgeleri
- Davranış Sorunları ve Davranış Sağaltımı Yöntemleri
- Değerlendirme

3.6 Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak için taekwondo antrenörlerinin otizm spektrum bozukluğu ve zihinsel yetersizliği olan bireylerle ilgili bilgi ve uygulama düzeylerini ölçecek ölçme araçları taranmış ancak daha önce taekwondo ile ilgili bir çalışma yapılmadığı için bir ölçek veya ankete ulaşılammıştır. Antrenörlerin özel eğitim bilgi ve uygulama düzeylerini ölçebilmek için araştırmacı tarafından özel gereksinimli bireylerle çalışan “Taekwondo Antrenör Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi” ve “Taekwondo Antrenör Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Değerlendirme Aracı” geliştirilmiş ve uzman görüşü alınarak son hali verilmiştir.

3.6.1 Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi

Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi’nin ilk bölümünde yaş, cinsiyet, öğrenim düzeyi, antrenörlük seviyesi, antrenörlük yaptığı süre, özel gereksinimli bireylerle çalışma süresi, özel eğitim ve özel gereksinimli bireylerle ilgili eğitim alma durumu gibi bilgileri içeren demografik bilgiler yer almıştır. İkinci bölümde ise otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışmak için olması gereken temel becerileri içermesi gerektiği düşünülen bilgileri belirlemeye yönelik hazırlanmış 20 adet açık uçlu soru yer almaktadır. Antrenörler sorulara cevap verdikten sonra anket araştırmacı tarafından Doğru/Yanlış şeklinde yeniden doldurulmuştur. Doğru şeklinde doldurulan cevaplar “1”, yanlış şeklinde doldurulan cevaplar ise “0” olarak kodlanmıştır. Anket, 21 satır ve 5 sütundan oluşmaktadır.

3.6.2 Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı

Taekwondo Antrenörlerinin uygulama düzeylerini değerlendirebilmek için “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı” oluşturulmuş gözlem formu 16 maddeden oluşmaktadır. Öğretime başlamadan önce öğrencinin performans düzeyinin belirlenmesi, uygun amaçlar yazma, güdüleme, uygun dil kullanımı, uygun ipuçlarının kullanımı, kişiye özgü uyarlamalar yapılması, uygun öğretim yönteminin seçilmesi vb. uygulama yönünden önemli görülen noktaları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Videolar araştırmacı tarafından izlenmiştir. Antrenör davranışı uygunsa evet, değilse hayır olarak araştırmacı tarafından doldurulmuştur. Evet şeklinde doldurulan cevaplar “1”, hayır şeklinde doldurulan cevaplar “0” olarak kodlanmıştır. Değerlendirme aracı 17 satır ve 4 sütundan oluşmaktadır.

3.7 Verilerin Toplanması

Araştırmanın uygulaması 2022-2023 eğitim-öğretim yılında yapılmıştır. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen anketle ve gözlem formuyla araştırmacı tarafından toplanmıştır. Türkiye’nin çeşitli illerinde yaşayan; antrenörlük belgesi bulunan, otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan toplam 20 taekwondo antrenörüyle çalışılmıştır. Antrenörlere gerekli bilgilendirme yapılmış ve gruba öğretim programı sunulmadan önce ölçüm yapılmıştır. Antrenörler anketleri kendileri doldurmuşlardır. Yapılan anketle taekwondo antrenörlerinin bilgi düzeyi ölçülmüştür. Ayrıca eğitim başlamadan önce antrenman videolarını da göndermeleri istenmiştir. Bu vesileyle uygulama düzeyleri de ölçülmüştür. Ardından her gün üçer saatlik, beş gün toplam 15 saatlik öğretim program çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Öğretim program bittikten sonra tekrar anket uygulanmış ve yeni uygulama videoları alınmıştır.

3.8 Güvenirlik Verileri

Güvenirlik toplanan verilerle elde edilen sonuçların anlamlı bir ilişki oluşturduğu hususunda araştırmacı ve diğer uzmanların aynı fikirde olmasıdır (Lincoln ve Guba, 1985). Veriler öncelikle araştırmacı tarafından kodlanmış ve sonra araştırma hakkında bilgi verilen, veri toplama araçları sunulan iki diğer uzmandan kodlama yapması istenmiştir. Oluşan kodlar arasındaki kararlılık incelenmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik için değişkenlerin %30 'u ile hesaplama yapılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenirliliğin hesaplanması için “Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülü kullanılmış olup (House vd., 1981) güvenilirlik %100 olarak hesaplanmıştır.

3.9 Geçerlik Verileri

İç geçerliğin sağlanması için tezin birçok alanında uzman görüşü alınmıştır. Araştırmada veri toplama araçlarının oluşturulması, antrenör eğitim programının hazırlığı aşamalarında alanında uzman akademisyenler, araştırma görevlileri ve antrenörlerden görüşleri alınmıştır. Eğitimin amacı ve kapsamıyla ilgili gerekli bilgi verilmiş olup görüşlerini paylaşmaları istenmiştir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda veri toplama araçları ve öğretmen eğitim programı ile ilgili gerekli güncellemeler yapılarak son hali verilmiş ve uygulama yapılmıştır.

3.10 Verilerin Analizi

Bu araştırmada antrenörlerin bilgi düzeylerini ölçerken “Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi”, uygulama becerilerini ölçerken “Taekwondo Antrenörleri için Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Davranış Değerlendirme Aracı” kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi SPSS 25 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada OSB ve ZY olan bireylerle çalışan Taekwondo antrenörlerinden oluşan gruba ait öntest ve sontest değerleri arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amaçlandığı için ankette yer alan her bir maddeyi doğru ya da yanlış cevaplama oranları dikkate alınarak işlem öncesinde ve işlem sonrasında karşılaştırılmıştır. Bu kategorik veri analizinde tekrarlı ölçümler için uygun olan yaklaşımlardan McNemar testi kullanılmıştır. Bu test, özellikle ilişkili ölçümler için 2x2 boyutundaki kontenjans tablolarında kullanılmaktadır. Bu amaçla genel olarak Ki-

kare analizi de sıklıkla kullanılmasına rağmen ölçümlerin birbirinden bağımsız olmadığı durumlarda McNemar testinin kullanılması daha uygun görülmektedir (Pembury Smith ve Ruxton). Araştırma kapsamında iki kategorili değişkenlere ait öntest ve sontest uygulamasının karşılaştırılmasından dolayı McNemar testinin kullanılması uygun görülmüştür. Buna ek olarak betimsel bulguların sunumunda frekans (f) ve (%) değerleri de raporlanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan taekwondo antrenörleri için geliştirilen özel eğitim programının etkililiğinin işlem öncesi ve sonrası değişimlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bulgular taekwondo antrenörlerinin özel eğitim bilgi düzeylerini değerlendirmeye yönelik ve antrenör davranışını değerlendirmeye yönelik olarak iki başlıkta incelenmiştir.

4.1 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerini Değerlendirmeye Yönelik Bulgular

4.1.1 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitimle İlgili Genel Tanımlarına Yönelik Bulgular

Tablo 4.1 *Taekwondo Antrenörlerinin Genel Tanımlara İlişkin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi*

		Sontest				
Tanımlara İlişkin Sorular	Öntest	Yanlış		Doğru		p
		F	%	f	%	
Zedelenme nedir?	Yanlış	10	50,0	7	35,0	0,016*
	Doğru	0	0,0	3	15,0	
Özel eğitim nedir?	Yanlış	11	55,0	4	20,0	0,125
	Doğru	0	0,0	5	25,0	
Zihin yetersizliğinin tanımı nedir?	Yanlış	12	60,00	6	30,0	0,031*
	Doğru	0	0,0	2	10,0	
Otizmli bireylerin sergilemekte güçlük yaşadığı motor beceriler nelerdir?	Yanlış	5	25,0	4	20,0	0,125
	Doğru	0	0,0	11	55,0	

* P<0,05

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere “Zedelenme nedir?” sorusuna katılımcıların %50’si hem işlem öncesi hem de işlem sonrası yanlış cevap vermişken, %35’i ön test sonuçlarına göre yanlış cevap vermişken işlem sonrası uygulanan son test sonuçlarına göre doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). “Özel eğitim nedir?” sorusu dikkate alındığında katılımcıların ön test son test doğru cevap dağılımlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir ($p>0,05$). Buna göre katılımcıların %55’i hem işlem öncesi hem de işlem sonrası bu soruyu yanlış cevaplamışken, %25’i ise hem ön testte hem de son teste bu soruya doğru cevap vermiştir. Katılımcıların %30’u “Zihin

yetersizliğinin tanımı nedir? sorusunu işlem öncesi yanlış cevaplamışken işlem sonrası doğru cevaplamıştır. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). “Otizmli bireylerin sergilemekte güçlük yaşadığı motor beceriler nelerdir?” sorusuna verilen cevapların dağılımı ise ön testten son teste anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>0,05$).

4.1.2 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitimde Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.2 Taekwondo Antrenörlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi

Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Sorular	Öntest	Sontest				p
		Yanlış		Doğru		
		F	%	f	%	
İpucu türleri nedir?	Yanlış	7	35,0	9	45,0	0,004*
	Doğru	0	0,0	4	20,0	
Öğrencilerle çalışırken fiziksel çevrede yapılabilecek düzenlemeler nelerdir?	Yanlış	11	55,0	3	15,0	0,250
	Doğru	0	0,00	6	30,0	
...Bu yöntemin adı nedir? (İpucunun Giderek Azaltılmasıyla Öğretim)	Yanlış	14	70,0	5	25,0	0,063
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Bekleme süreli öğretim nedir?	Yanlış	17	85,0	2	10,0	0,500
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Olumlu pekiştirme nedir?	Yanlış	15	75,0	3	15,0	0,250
	Doğru	0	0,0	2	10,0	
Pekiştireç türleri nelerdir?	Yanlış	12	60,0	7	35,0	0,016*
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Video modelle öğretim nedir?	Yanlış	9	45,0	6	30,0	0,125
	Doğru	0	10,0	5	25,0	
Etkinlik çizelgesi nedir?	Yanlış	14	70,0	5	25,0	0,063
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Zincirleme nedir?	Yanlış	16	80,0	1	5,0	0,100
	Doğru	0	0,0	3	15,0	
Beceri analizi nedir?	Yanlış	16	80,0	2	10,0	0,500
	Doğru	0	0,0	2	10,0	
Söndürme yöntemi nedir?	Yanlış	10	50,0	9	45,0	0,004*
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Ayrımlı pekiştirme nedir?	Yanlış	15	75,0	4	20,0	0,125
	Doğru	0	0,0	1	5,0	

Tablo 4.2’de görüldüğü üzere, “İpucu türleri nedir?” sorusuna katılımcıların %45’i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir ve elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). “Öğrencilerle çalışırken fiziksel çevrede yapılabilecek düzenlemeler nelerdir?” sorusuna ise işlem

öncesi yanlış cevap verip işlem sonrası doğru cevap veren katılımcıların oranı %15'tir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir. Benzer şekilde "...yönteminin adı nedir? (İpucunun Giderek Azaltılmasıyla Öğretim)" sorusuna da sadece 5 (%25) katılımcı işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Bekleme süreli öğretim nedir?" sorusuna katılımcıların %85'i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Sadece 2 katılımcı işlem öncesinde yanlış cevap verip işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Olumlu pekiştirme nedir?" sorusuna katılımcıların %75'i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Sadece 3 katılımcı işlem öncesinde yanlış cevap verip işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Pekiştireç türleri nelerdir?" sorusuna katılımcıların %35'i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir ve elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). "Video modelle öğretim nedir?" sorusuna katılımcıların %30'u işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Etkinlik çizelgesi nedir?" sorusuna katılımcıların %25'i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Zincirleme nedir?" sorusuna katılımcıların %80'i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Sadece bir katılımcı işlemden sonra doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Beceri analizi nedir?" sorusuna katılımcıların %80'i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Sadece 2 katılımcı işlemden sonra doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Söndürme yöntemi nedir?" sorusuna katılımcıların %45'i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). "Ayrımlı pekiştirme nedir?" sorusuna katılımcıların %75'i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Sadece 4 katılımcı işlemden sonra doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$).

4.1.3 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitimde Öğretim Öncesi Süreçlerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.3 *Taekwondo Antrenörlerinin Öğretim Öncesi Süreçlere İlişkin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi*

Öğretim Öncesi Süreç	Öntest	Sontest				p
		Yanlış F	%	Doğru f	%	
Uzun dönemli amaçların temel amacı nedir?	Yanlış	18	90,0	1	5,0	1,000
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Amaç yazarken ölçütün önemi nedir?	Yanlış	17	85,0	2	10,0	0,500
	Doğru	0	0,0	1	5,0	

Tablo 4.3'te görüldüğü üzere, “Uzun dönemli amaçların temel amacı nedir?” sorusuna katılımcıların %90’ı işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Sadece bir öğrenci işlem öncesinde yanlış cevap verip işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Amaç yazarken ölçütün önemi nedir?” sorusuna katılımcıların %85’i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Sadece 2 katılımcı işlem öncesinde yanlış cevap verip işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$).

4.1.4 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitimde Değerlendirme Becerilerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.4 *Taekwondo Antrenörlerinin Değerlendirmelere İlişkin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi*

Değerlendirme	Öntest	Sontest				p
		Yanlış F	%	Doğru f	%	
Değerlendirme neden önemlidir?	Yanlış	11	55,0	4	20,0	0,125
	Doğru	0	0,0	5	25,0	
Değerlendirme esnasında öğrenciniz davranış sorunu gösterdi. Neler yaparsınız?	Yanlış	4	20,0	9	45,0	0,021*
	Doğru	1	25,0	6	30,0	

Tablo 4.4'te görüldüğü üzere, “Değerlendirme neden önemlidir?” sorusuna katılımcıların %20’si işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$).

“Değerlendirme esnasında öğrenciniz davranış sorunu gösterdi. Neler yaparsınız?” sorusuna katılımcıların %45’i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

4.2 Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışan Taekwondo Antrenör Davranışını Değerlendirmeye Yönelik Bulgular

4.2.1 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Gereksinimli Bireylerde Öğretim Öncesi Süreçlere Yönelik Bulgular

Tablo 4.5 Taekwondo Antrenörlerinin Öğretim Öncesi Süreçte Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi

Öğretim Öncesi Süreç	Öntest	Sontest				p
		Yanlış F	%	Doğru f	%	
Öğretime başlamadan önce öğrencinin var olan performans düzeyini belirledi mi?	Yanlış	13	65,0	6	30,0	0,031*
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Öğrencinin düzeyine uygun amaçlar yazdı mı?	Yanlış	18	90,0	1	5,0	1,000
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Konudan haberdar etti mi?	Yanlış	5	25,0	3	15,0	0,250
	Doğru	0	0,0	12	60,0	
Öğrenciyi güdüleyici açıklamalarda bulundu mu?	Yanlış	5	25,0	3	15,0	0,250
	Doğru	0	0,0	12	60,0	

Tablo 4.5’te görüldüğü üzere, “Öğretime başlamadan önce öğrencinin var olan performans düzeyini belirledi mi?” sorusuna katılımcıların %30’u işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). “Öğrencinin düzeyine uygun amaçlar yazdı mı?” sorusuna katılımcıların %90’ı işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Sadece 1 katılımcı işlemden sonra doğru cevap vermiştir. Bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Konudan haberdar etti mi?” sorusuna katılımcıların %60’ı işlem öncesinde doğru cevap vermişken işlem sonrasında da doğru cevap vermiştir. Katılımcıların %15’i işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Öğrenciyi güdüleyici açıklamalarda bulundu mu?” sorusuna

katılımcıların %60'ı işlem öncesinde doğru cevap vermişken işlem sonrasında da doğru cevap vermiştir. Katılımcıların %15'i işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$)

4.2.2 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Gereksinimli Bireylerle İletişim Becerilerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.6 *Taekwondo Antrenörlerinin İletişim Becerilerinde Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi*

		Sontest				
İletişim Becerileri	Öntest	Yanlış		Doğru		p
		F	%	f	%	
Kuralları söyledi mi?	Yanlış	5	25,0	4	20,0	0,125
	Doğru	0	0,0	11	55,0	
Özel gereksinimli öğrenci ile iletişime geçerken uygun bir dil kullandı mı?	Yanlış	9	45,0	2	10,0	1,000
	Doğru	1	5,0	8	40,0	
Nezaket kurallarına uygun bir iletişim kurdu mu?	Yanlış	3	15,0	0	0,0	1,000
	Doğru	0	0,0	17	85,0	
Dersi selamlama ile başlatıp bitirdi mi?	Yanlış	6	30,0	3	15,0	0,250
	Doğru	0	0,0	11	55,0	

Tablo 4.6'da görüldüğü üzere, "Kuralları söyledi mi?" sorusuna katılımcıların %55'i işlem öncesinde doğru cevap vermişken işlem sonrasında da doğru cevap vermiştir. Katılımcıların sadece %20'si işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Özel gereksinimli öğrenci ile iletişime geçerken uygun bir dil kullandı mı?" sorusuna katılımcıların %40'ı işlem öncesinde doğru cevap vermişken işlem sonrasında da doğru cevap vermiştir. Katılımcıların %10'u işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). "Nezaket kurallarına uygun bir iletişim kurdu mu?" sorusuna katılımcıların %85'i işlem öncesinde doğru cevap vermişken işlem sonrasında da doğru cevap vermiştir. İşlem öncesi yanlış cevap verip işlem sonrası doğru cevap veren hiçbir katılımcı yoktur. İşlem öncesi ve sonrası istatistiksel bir farklılık yoktur ($p>0,05$). "Dersi selamlama ile başlatıp bitirdi mi?" sorusuna katılımcıların %55'i işlem öncesinde doğru cevap

vermişken işlem sonrasında da doğru cevap vermiştir. Katılımcıların sadece %15'i işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$).

4.2.3 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Gereksinimli Bireylerde Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.7 Taekwondo Antrenörlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi

Öğretim Yöntem ve Tekniklerine İlişkin Sorular	Öntest	Sontest				p
		Yanlış		Doğru		
		F	%	f	%	
Özel gereksinimli öğrenciye uygun ipucu kullandı mı?	Yanlış	15	75,0	3	15,0	0,250
	Doğru	0	0,0	2	10,0	
Özel gereksinimli öğrenciye uygun pekiştireç kullandı mı?	Yanlış	16	80,0	2	10,0	0,500
	Doğru	0	0,0	2	10,0	
Özel gereksinimli öğrencinin özelliklerini dikkate alarak uygun öğretim yöntemini seçti mi?	Yanlış	17	85,0	2	10,0	0,500
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Beceriye küçük basamaklara ayırarak öğretti mi?	Yanlış	12	60,0	2	10,0	0,500
	Doğru	0	0,0	6	30,0	
Öğretim sırasında öğrenciye özgü uyarlamalar yaptı mı?	Yanlış	15	75,0	1	5,0	1,000
	Doğru	0	0,0	4	20,0	
Problem davranışa yönelik doğru müdahalede bulundu mu?	Yanlış	18	90,0	1	5,0	1,000
	Doğru	0	0,0	1	5,0	

Tablo 4.7’de görüldüğü üzere, “Özel gereksinimli öğrenciye uygun ipucu kullandı mı?” sorusuna katılımcıların %75’i işlem öncesinde yanlış vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Katılımcıların sadece %15’i işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Özel gereksinimli öğrenciye uygun pekiştireç kullandı mı?” sorusuna katılımcıların %80’i işlem öncesinde yanlış vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Katılımcıların sadece %10’u işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Özel gereksinimli öğrencinin özelliklerini dikkate alarak uygun öğretim yöntemini seçti mi?” sorusuna katılımcıların %85’i işlem öncesinde yanlış vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Katılımcıların sadece %5’i işlem öncesi yanlış

cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Beceriye küçük basamaklara ayırarak öğretti mi?” sorusuna katılımcıların %60’ı işlem öncesinde yanlış vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Katılımcıların sadece %10’u işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Öğretim sırasında öğrenciye özgü uyarlamalar yaptı mı?” sorusuna katılımcıların %75’i işlem öncesinde yanlış vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Katılımcıların sadece %5’i işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Problem davranışa yönelik doğru müdahalede bulundu mu?” sorusuna katılımcıların %90’ı işlem öncesinde yanlış vermişken işlem sonrasında da yanlış cevap vermiştir. Katılımcıların sadece %5’i işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$).

4.2.4 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Gereksinimli Bireylerde Değerlendirme Becerilerine Yönelik Bulgular

Tablo 4.8 Taekwondo Antrenörlerinin Değerlendirme Becerilerine İlişkin Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Düzeylerinin Öntest-Sontest Değişimi

Değerlendirme	Öntest	Sontest				p
		Yanlış		Doğru		
		f	%	f	%	
Ders sonu değerlendirme yaptı mı?	Yanlış	15	75,0	4	20,0	0,125*
	Doğru	0	0,0	1	5,0	
Dersi özetleyerek bitirdi mi?	Yanlış	10	50,0	8	40,0	0,008*
	Doğru	0	0,0	2	10,0	

Tablo 4.8’de görüldüğü üzere, “Ders sonu değerlendirme yaptı mı?” sorusuna katılımcıların %75’i işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında da yanlış vermiştir. Katılımcıların %20’si ise işlem öncesi yanlış cevap vermişken işlem sonrası doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$). “Dersi özetleyerek bitirdi mi?” sorusuna katılımcıların %40’ı işlem öncesinde yanlış cevap vermişken işlem sonrasında doğru cevap vermiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

5. TARTIŞMA

Bu bölümde söz konusu araştırmanın bulgularının; araştırmanın amacı olan, Otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan bireylerle çalışan taekwondo antrenörleri için geliştirilen özel eğitim programının etkililiğinin işlem öncesi ve sonrası değişim sonuçlarının tartışması yapılacaktır. Söz konusu araştırmada; veriler, ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmış olup ilerleyen satırlarda bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi ve uygulama düzeylerinin incelenmesi alt başlıklarında irdelenmiştir.

5.1 Taekwondo Antrenörlerinin Özel Eğitim Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesinin Tartışması

Antrenörlerin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi ve uygulama düzeylerinin incelenmesi alt başlıklarında incelenmiş olan bu araştırmada öncelikle bilgi düzeyleri tartışılacaktır. Veriler bilgi düzeyi alanları dört ayrı kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; tanımlar, öğretim öncesi süreç, öğretim yöntem ve teknikleri ve değerlendirmedir. Tanımlar başlığının altında; “Zedelenme nedir?”, “Özel eğitim nedir?”, “Zihin yetersizliğinin tanımı nedir?”, “Otizmli bireylerin sergilemekte güçlük yaşadığı motor beceriler nelerdir?” alt başlıkları bulunmaktadır. Öğretim öncesi süreç başlığının altında; “Uzun dönemli amaçların temel amacı nedir?”, “Amaç yazarken ölçütün önemi nedir?” alt başlıkları bulunmaktadır. Öğretim yöntem ve teknikleri başlığı altında; “İpucu türleri nedir?”, “Öğrencilerle çalışırken fiziksel çevrede yapılabilecek düzenlemeler nelerdir?”, “...Bu yöntemin adı nedir? (İpucunun Giderek Azaltılmasıyla Öğretim)”, “Bekleme süreli öğretim nedir?”, “Olumlu pekiştirme nedir?”, “Pekiştirme türleri nelerdir?”, “Video modelle öğretim nedir?”, “Etkinlik çizelgesi nedir?”, “Zincirleme nedir?”, “Beceri analizi nedir?”, “Söndürme yöntemi nedir?”, “Ayrımlı pekiştirme nedir?” alt başlıkları bulunmaktadır. Değerlendirme başlığında; “Değerlendirme neden önemlidir?”, “Değerlendirme esnasında öğrenciniz davranış sorunu gösterdi. Neler yaparsınız?” alt başlıkları yer almaktadır. Bu veriler araştırmacının hazırlayıp güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirdiği “Taekwondo Antrenör Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi” ile toplanmıştır.

Tanımlar başlığı altındaki verilerde “Zedelenme nedir?” alt basamağını antrenörlerin bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farkın anlamlı olması beklendik bir durum olup eğitim programının tanım öğretimi sürecinde antrenörlere faydalı olabileceğini göstermiştir. Ancak fark edilmektedir ki zedelenme kavramı basit bir tanıma sahip olup öğrenilmesi daha kolaydır ve öğrenme sonrası tekrar gerektirmediği için antrenörlere bu konuda ekstra bir ödev yüklememiştir. Bu sonuçların eğitim programının basit tanımlarla sürdürülmesinin önemini hissettirmekte olup ilerleyen basamaklarda da detaylı olarak bahsedilen bu durum tartışılacaktır. Bir diğer alt basamak olan “Zihin yetersizliğinin tanımı nedir?” alt basamağını antrenörlerin bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu da zihin yetersizliği tanımının “Zihin işlevlerinde ve uyum becerilerinde önemli sınırlılıklar gösteren bir yetersizliktir (Schalock vd., 2021).” şeklinde olması ve bu tanımlamanın basit ve anlaşılabilirlik düzeyinin yüksek olması akılda kalıcılık açısından olumlu olarak gözlemlenip araştırma sonucunda da bu şekilde gözlemlenmiştir. Bu yorumun doğruluğu araştırma sonucunda da görülmüş olup bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası alınan sonuçlar beklendiktir. Ziyagil (2020), antrenörlerin eğitime yönelik önemden bahsetmiş olup ilgili bulgular antrenör eğitimi sonuçlarının hızlı bir şekilde olumlu geri dönütler sağlayabileceğini göstermiştir. Diğer alt basamaklarımızdan olan “Özel eğitim nedir?” alt basamağında ise anlamlı bir farklılık görülmemiş olup bahsedilen alt basamakların zıttı bir görüşle karşılaşmıştır. Anlamlı bir farklılık görülmemesinin sebebi olarak özel eğitimin tanımının daha kompleks bir yapıda olması düşünülebilir. Verilmiş olan diğer tanımlamalar konuya vakıf olmayan bireyler açısından basit ve hızlı öğrenilebilirken özel eğitim tanımı altında alt başlıkların ve uzun bir açıklamanın bulunması test esnasında teste katılım gösteren bireylerin tanımlama konusunda zorlanmış olabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir. Söz konusu eğitimin online olarak verilmiş olması da öğrenimi zorlaştırmış olan hususlardan biri olarak yorumlanabilir. Kürtüncü ve Kurt (2020) eğitim vermek üzere yaptıkları bir araştırmada katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde verilen eğitimi yeterli görmediklerini ifade etmiştir. Bu araştırmada karşılaşılan bu bulgular da bu sonuçlarla uygunluk göstermektedir. Otizmli bireylerin sergilemekte güçlük yaşadığı motor beceriler nelerdir?” alt basamağında ise anlamlı bir farklılık

görülmemiş olup “Özel eğitim nedir?” alt basamağında karşılaşılan sonuçla benzerlik göstermektedir. İşlem öncesi ve sonrası sayısal olarak doğru cevaplar artsa da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gerçekleşmemiştir. Antrenörlerin bugüne kadar gördüğü otizmlili bireyler üzerinden ulaştıkları yargılar onları sınırlı cevaplar vermeye itmesi şeklinde yorumlanabilir. Yapılan bir araştırmada araştırma katılımcılarının çoğu otizmi işittiklerini, tanımını bildiklerini belirtmiştir. Otizmi duydukları yerler sorulduğunda ise yarısı internet-sosyal medya aracılığıyla diğerleri ise kurs-okul gibi mekanlarda, sosyal çevrelerde ya da sağlık hizmeti çalışanlarından duyduklarını ifade etmişlerdir (Arslan, 2023). Yine yapılan başka bir çalışmada da katılımcıların otizm spektrum bozukluğu ile ilgili bilgilere eriştikleri kaynakların çoğunluğunun televizyon ve internet olduğu belirtilmiştir (Karavuş vd., 2019). Bu araştırmalardan yola çıkarak ilgili bulgular yorumlandığında araştırmaya katılım gösteren antrenörlerin otizm ve otizmlili bireylerin sergilemekte güçlük yaşadıkları motor beceriler hakkında bilgilerinin önceden gelen yanlış ya da eksik bilgiler olduğu eğitim sonrasında bu yanlış ya da eksik olan bilgilerin üzerine doğru bilgilerin yerleşmesinin zor olması sebebiyle bu sonuçlarla karşılaşmış olabileceği de düşünülmektedir. Aynı zamanda Truscott (2007) yanlış düzeltmenin sözel iletişim bağlamında yeterince fayda sağlamayacağını ifade etmiştir. Bu bilgi doğrultusunda katılımcıların yanlış olan bilgilerini sorgulamaması ya da belirtmemesi sebebiyle araştırmacının da eğitimi çevrimiçi yapması nedeniyle yanlışların düzeltilmesinde eksiklik olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Tanımlar başlığı altında görülmektedir ki karmaşık ve çoklu istenen olan sorularda doğru cevap verme sayısı artsa da istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik olmamıştır. Ancak tek isteneni olan tanımlarda antrenörler bilgi düzeylerini arttırmıştır. Bu bulgular bilgi düzeyinin tanımlar basamağında katılımcılarda anlamlı değişiklikler olduğunu göstermiş olup bu değişiklikleri arttırmak amacıyla katılımcılara yeni eğitimler verilmesinin faydalı olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Öğretim öncesi süreç başlığı altındaki “Uzun dönemli amaçların temel amacı nedir?” sorusu antrenörlerin bilgi düzeylerinde işlem sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Bir diğer başlık olan “Amaç yazarken

ölçütün önemi nedir?” sorusu da anlamlı bir farklılığa sahip değildir. Taekwondo bireysel bir spor branşı olsa da gruplar halinde çalışılmaktadır. Antrenörleri sporcuları kalabalık bir grup içinde kuşaklarına ve yaşlarına göre gruplandırır, aralarında dolaşarak gözlem yaparlar. Son yıllarda kişisel antrenörlük yapmaya başlayan antrenörler görülmeye başlansa da henüz çok yaygın olduğu söylenemez. Grupla çalışan antrenörler için amaç yazmak zaman kaybı veya gereksiz olarak görülebilir. Göroğlu (2020), kişisel antrenörlerle yaptığı çalışmada katılımcıların kişiye özgü antrenman programı hazırladıkları için bireysel antrenörle çalışmak istediklerini ifade etmiştir. Öğretim öncesi süreç antrenörler için ilgi çekici olmayabilir. Bu sebepten ötürü amaçları önemsemeyip dinleme konusunda dikkatlerini toplamakta zorlanmış olabilecekleri düşünülebilir. Taekwondo antrenörleri grupla çalıştığı için ve sporun doğası gereği aktif hareket istemeleri sebebiyle matbu bir iş olan veri tutma ve amaç yazma konusunda kendilerini zorunlu hissetmiyor olabilecekleri düşünülmektedir. Söz konusu bu antrenörlere taekwondoya özgü olan bir amaç listesi hazırlanması ve sunulması bu konudaki tutumları üzerine olumlu etkiler oluşturabilir.

Öğretim yöntem ve teknikleri başlığına ilişkin bulguların ilk verisi olan “İpucu türleri nedir?” alt basamağında antrenörlerin bilgi düzeylerinde işlem sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Antrenörlerin yalnızca özel gereksinimlilerle değil tüm bireylerle çalışırken ihtiyacı olan ve belli bir sıralamayla sunulan ipucu türleri, eğitim sonrasında bilgi düzeylerini geliştirmiştir. İpuçlarını çevrimiçi eğitimde anlatmanın kolay olması ve birçok örnek sunulmasına imkân vermesi katılımcıların ipuçlarını öğrenmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca söz konusu ipucu tekniklerinin antrenörlerin meslek yaşantılarına olacak pozitif etkisinin onları olumlu anlamda güdüleyeceğini düşünmeleri de öğrenmelerini pozitif yönde etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. İpuçlarını antrenörlerin bilgi düzeyi kıyaslandığında öğrenmişlerdir ancak uygulama düzeyinde nasıl bir etki yarattığı ilerleyen aşamada tartışılacaktır. Bir diğer öğretim yöntem ve teknikleri alt basamağımız olan “Pekiştireç türleri nelerdir?” sorusu da anlamlı düzeyde farklılık göstermiş olup pekiştireç türlerinin teorik bilgi içermesi ve bu bilgilerin ezbere ya da yaşantıya dayalı bilgiler içeriyor olması dolayısıyla söz konusu antrenörlere sunulan eğitim programı sonrasında pozitif yönlü değişimler olmuş ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür. Birincil ve ikincil tür pekiştireçleri içeren

pekiştireç türleri antrenörlerin biliyor olsa da nasıl nitelediğini bilmediği başlıklar olması sebebiyle önceden yapılan değerlendirme de biliyor olsalar bile eğitim programı sonrasında bu başlıklarla neleri niteleyebileceklerini fark etmiş olmaları araştırma sonuçlarına olumlu olarak yansımıştır. Birincil ve ikincil pekiştireç türleri olan temel fiziksel ihtiyaçlarının karşılandığı yeme içmeye dayalı olan ve takdir etme gibi sosyal olarak kişiyi motive eden pekiştireçler antrenörler tarafından öğrenilmiş ve meslek yaşantılarına olacak olumlu etkilerden ayrıca bahsetmişlerdir. Ayrıca antrenörler pekiştireç kullanmanın önemini de kavradıklarını ifade etmişlerdir. İkincil pekiştireçleri kullanmanın daha avantajlı olacağını, hem sporcular için daha güvenli olması hem de antrenmanın sık aralıklarla bölünmemesinin önüne geçeceği için kullanmanın daha cazip olduğunu belirtmişlerdir. Öğretim yöntem ve teknikleri başlığı altında olan bir diğer “Söndürme yöntemi nedir?” alt basamağını antrenörlerin bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Antrenörlerin verilen eğitim programı sonrasında yöntem ve teknikleri öğrenme konusunda daha olumlu duruşlar sergilediği bu alt başlığımız altında da görülmektedir. Söndürme yöntemi uygun olmayan / problem davranışın kalıcı olmasına neden olan olumlu pekiştirecin sonlandırılması ya da geri çekilmesi olarak tanımlanmaktadır. Planlanmış görmezlikten gelme ya da sönme olarak da adlandırılan bu yöntem özellikle bireyin diğerlerinin dikkatini çekmek amacıyla sergilediği problem davranışlar için kullanılır (Tekin-İftar, 2014). Yetişkinin dikkati davranışın kalıcı olmasını sağlayan olumlu pekiştireçtir. Bu bilgiler doğrultusunda özel gereksinimli bireylerle çalışan herkes gibi antrenörlerin de sıklıkla problem davranışlarla karşılaşması ve karşılaştıkları problemlerle nasıl baş edebileceklerini öğrenmeleri ihtiyacı, bu eğitim programı ile birlikte sağlanmış olup program sonrası olumlu sonuçlarla karşılaşılması olağan ve beklendiği olmuştur. Problem davranışlarla baş etmede etkin yöntemlerden biri olan söndürme yönteminin faydasını fark edip eğitim esnasında bunu daha dikkatli dinlemeleri ve sonrasında öğrenip hızlı bir şekilde uygulamaya geçmeleri problemlerle baş etmenin de ne kadar önemli olduğunu göz önüne sermektedir. Öğretim yöntem ve teknikleri başlığı altında olan bir diğer “Öğrencilerle çalışırken fiziksel çevrede yapılabilecek düzenlemeler nelerdir?” alt basamağını antrenörlerin bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Antrenörlerin çalıştıkları ortamlar çoğunlukla önceden

yapılandırılmış ortamlar olması sebebiyle ekstra güncellemeler yapmakta zorlanmaları ve yoğunlukla tipik gelişim gösteren öğrencilerle çalışmaya müsait tahsis edilmiş spor salonlarında çalışıyor olmaları nedeniyle ortam düzenlemesini kendilerinin yapmakta zorlanabileceklerini düşünmeleri sebebiyle bu bilgiyi edinmekte zorlandıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca antrenörler fiziksel çevre denildiğinde sivri köşelerin yumuşak nesnelerle kapatılması, kaygan yerler için önlem alınması gibi daha çok güvenlikle ilgili tedbirlerden bahsetmişlerdir. Özellikle OSB’li öğrencilerin ortamın ısısı, ışık miktarı, salonun büyüklüğünden etkilenmelerini veya salon kurallarını oluşturmakla ilişkilendirmemişlerdir. Öğretim yöntem ve teknikleri başlığı altında olan bir diğer “...Bu yöntemin adı nedir? (İpucunun Giderek Azaltılmasıyla Öğretim)” alt basamağını antrenörlerin bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Antrenörler yöntemlerin adını öğrenmekte güçlük yaşamış olabilirler. Ancak bunun yanında eğitim yüz yüze olduğu için ipucunun giderek azaltılmasıyla öğretim örneği branşa özgü şekilde uygulamalı olarak gerçekleştirilemediğinden antrenörler bu yöntemi özümsemekte zorlanmış olabilirler. Bu durum uzaktan eğitimin bir handikapı olarak görülebilir. Araştırmacı bu konuyu yeterince basite indirgeyememiş olabilir. Branşa özgü düzenleme yapıp spesifik olarak taekwondo öğretiminde kullanmasına rağmen başarılı olmamıştır. Öğretim yöntem ve teknikleri başlığı altında olan “Bekleme süreli öğretim nedir?”, “Video modelle öğretim nedir?”, “Etkinlik çizelgesi nedir?”, “Zincirleme nedir?”, “Beceri analizi nedir?”, “Ayrımlı pekiştirme nedir?” alt basamaklarında antrenörlerin bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu basamaklarda bir önce belirtilmiş olan “... Bu yöntemin adı nedir?” başlığı altında bulunan yöntemlerden olmaları hasebiyle aslında aynı sonuçların alınmış olması beklendiktir. Ayrıca eğitimin yüz yüze yapılmamış olması ve antrenörlerin öğrendiklerini tekrar edecek vakitlerinin olmaması yöntem ve teknikleri bilgi düzeyinde edinme şanslarını azaltmıştır. Antrenörler yoğun çalışma temposuna sahip oldukları için eğitimin daha geç saatlerde yapılmasını talep etmiş olmaları sebebiyle verimin düşük olması anlaşılabilir bir durumdur. Öğretim yöntem ve teknikleri başlığı altında olan bir diğer “Olumlu pekiştirme nedir?” alt basamağını antrenörlerin bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Olumlu pekiştirme tanımı itibariyle oldukça kısa ve basit bir tanım

içermektedir. Olumlu pekiştirme, Ortama bir uyarın eklenerek istenen davranışın ileride yapılma sıklığının artırılmasıdır (Erbaş, 2005). Birçok örnek ile desteklenmesine rağmen antrenörlerin işlem sonrası beklenen bilgi düzeyinde olmadıkları görülmüştür. Bunun için katılımcıların yaşı, araştırmacının sunumu, katılımcıların hazır bulunuşluk düzeyleri gibi etkenlerden kaynaklı olabileceği düşünülmekle birlikte ileri araştırmalara yönelik önerilerde bu hususa değinilecektir.

Değerlendirme başlığı altındaki verilerden biri olan “Değerlendirme neden önemlidir?” alt başlığını antrenörlerin bilgi düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Antrenörler değerlendirmeyi kendilerine has şekilde gözlem yaparak ve müsabaka sonuçlarına bakarak yaptıklarını ifade etmişlerdir. Değerlendirmeye sonuç odaklı bakmaları süreci değerlendirme konusunda kısıtlılık yaratmaktadır. Değerlendirme ölçütlerine olumsuz yaklaşımları öğretim programının da “Değerlendirme neden önemlidir?” alt başlığını olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Antrenörlerin ifadesiyle çalıştıkları öğrencilerin ebeveynlerinin de süreçten ziyade sonuç odaklı yaklaşımları sürecin olumsuz etkilendiğini düşündürmektedir. Bir diğer başlık olan “Değerlendirme esnasında öğrenciniz davranış sorunu gösterdi. Neler yaparsınız?” alt başlığı incelendiğinde istatistiksel olarak işlem sonrası anlamlı bir fark görülmüştür. Antrenörler değerlendirmeye en üst düzeyde katılımın esas olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun araştırmacı tarafından eğitim programı esnasında defaatle belirtilmesine bağlı olarak antrenörlerin de değerlendirmenin “Değerlendirme esnasında öğrenciniz davranış sorunu gösterdi. Neler yaparsınız?” alt başlığı bağlamında olumlu yansımaları gözlenmiştir. Özel gereksinimli öğrencilerle çalışan antrenörlerin davranış sorunlarıyla baş etmeye önem vermesi bu başlık altındaki sorulara verdikleri olumlu ve anlamlı yanıtlarla da fark edilmektedir. Buradan hareketle antrenörlerin genel olarak işlerine daha çok yarayacağını düşündükleri, talepkâr oldukları konularda daha başarılı oldukları düşünülmektedir.

5.2 Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışan Taekwondo Antrenör Davranışlarının Değerlendirilmesinin Tartışması

Bu bölümde antrenörlerin davranışlarının değerlendirilmesi tartışılacaktır. Veriler dört ayrı başlıkta tartışılacaktır. Bunlar; öğretim öncesi süreç, iletişim becerileri, öğretim yöntem ve teknikleri ve değerlendirmeden oluşmaktadır. Öğretim öncesi süreç başlığının altında; “Öğretime başlamadan önce öğrencinin var olan performans düzeyini belirledi mi?”, “Öğrencinin düzeyine uygun amaçlar yazdı mı?”, “Konudan haberdar etti mi?”, “Öğrenciyi güdüleyici açıklamalarda bulundu mu?” alt başlıkları bulunmaktadır. İletişim becerileri başlığının altında; “Kuralları söyledi mi?”, “Özel gereksinimli öğrenci ile iletişime geçerken uygun bir dil kullandı mı?”, “Özel gereksinimli öğrenciye uygun pekiştirici kullandı mı?”, “Dersi selamlama ile başlatıp bitirdi mi?” alt başlıkları bulunmaktadır. Öğretim yöntem ve teknikleri başlığı altında; “Özel gereksinimli öğrenciye uygun ipucu kullandı mı?”, “Özel gereksinimli öğrencinin özelliklerini dikkate alarak uygun öğretim yöntemini seçti mi?”, “Beceriye küçük basamaklara ayırarak öğretti mi?”, “Öğretim sırasında öğrenciye özgü uyarlamalar yaptı mı?”, “Problem davranışa yönelik doğru müdahalede bulundu mu?” alt başlıkları bulunmaktadır. Değerlendirme başlığında; “Ders sonu değerlendirme yaptı mı?”, “Dersi özetleyerek bitirdi mi?” alt başlıkları yer almaktadır. Bu veriler araştırmacının hazırlayıp güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirdiği “Taekwondo Antrenör Özel Gereksinimli Bireylere Davranış Değerlendirme Aracı” ile toplanmıştır.

Öğretim öncesi süreç başlığı altındaki verilerde “Öğretime başlamadan önce öğrencinin var olan performans düzeyini belirledi mi?” alt başlığını antrenörlerin davranış düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Antrenörlerin eğitim programına başlamadan önce öğrenci ile çalışmalarında kendi rutinlerine bağlı olarak öğrencinin performans düzeyini kontrol etmeksizin öğretim oturumlarına başladıkları ve sürdürdükleri görülmüştür. Ancak eğitim programı uygulandıktan sonra bu durumun anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Söz konusu durumun antrenörlere eğitim programı ile birlikte öğrencinin var olan performansını tespit etmesinin önemini fark etmişlerdir. Öğrenciye tek bir yönergeyle hedef poomsaeyi bağımsız olarak çizmesini isteyerek kolay bir şekilde performans düzeyi belirleyebileceğini görmüş olan antrenörler bu kazanımı kolayca uygulayabilmişlerdir. Bu durum da eğitim

programının etkili ve verimliliğini destekler nitelikte bir bulgudur. Antrenörlerin performans düzeyini tespit ederken özel gereksinimli öğrencilerin ebeveynlerinin de izleyici olarak öğretim ortamında bulunduğunu ve öğrencinin her ders oturumunda var olan performans düzeyinin arttığını görmeleri mesleki doyum açısından antrenörleri pozitif yönde etkilemiştir. Öğretim öncesi süreç başlığı altındaki verilerde “Öğrencinin düzeyine uygun amaçlar yazdı mı?”, “Konudan haberdar etti mi?”, “Öğrenciyi güdüleyici açıklamalarda bulundu mu?” alt basamaklarını antrenörlerin davranış düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu tür kazanımları davranışa dönüştürmek için gerekli olan pedagojik eğitimi almamış olan antrenörler davranışları kazandırmak için kendi geliştirmiş oldukları yöntemleri sıklıkla kullanmaktadırlar. Antrenörler usta-çırak ilişkisi içinde yetiştirilmektedirler. Dolayısıyla kendi hocalarından görmüş oldukları usullere göre antrenörlük yapma eğilimindedirler. Bu tarz kalıplaşmış davranışları bir anda değiştirmek her zaman kolay olmayacaktır. Ancak bilinmektedir ki bilimsel dayanaklı eğitim uygulamaları öğrencilerin eğitimde yol kat etmesi için son derece elzemdir. Bu bilgilerden yola çıkarak şöyle söyleyebiliriz. Öğrencilerin düzeyine uygun amaçlar yazılması, konudan haberdar edilmesi ve güdüleyici açıklamalarda bulunulması öğrencileri motive edecek ve antrenörün ders yükünü uzun vadede azaltacaktır. Araştırmacı eğitim programının oturumlarında bunlara yer vermiş ancak belirtildiği durum üzere antrenörler kendi usullerini uygulamaya devam etmişlerdir. Eğitim programının online olarak yürütülmesi araştırmacıya eğitim esnasında anında geri dönüt verilmemesi katılımcıların bu basamaklarını kazanmasını mümkün kılmamış ve bu konuda eğitim oturumu sonrasında da eksiklik olduğunu göstermiştir.

İletişim becerileri başlığı altındaki verilerde “Kuralları söyledi mi?”, “Özel gereksinimli öğrenci ile iletişime geçerken uygun bir dil kullandı mı?”, “Nezaket kurallarına uygun bir iletişim kurdu mu?”, “Dersi selamlama ile başlatıp bitirdi mi?” alt basamaklarını antrenörlerin davranış düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu alt başlıklarda “Nezaket kurallarına uygun bir iletişim kurdu mu?” başlığında anlamlı bir farklılık görülmemesinin sebebi antrenörlerin hali hazırda eğitim programı öncesinde de nezaket kurallarına uyuyor olması kaynaklıdır. Yine aynı şekilde iletişim becerilerini kullanma bağlamında antrenörlerin düşük seviyede olmadıkları aslında

var olan seviyeleri iyi olduğu için gelişimin istatistiksel fark yaratmadığı görülmektedir. Nezaket kurallarını kullanım, iletişime geçerken uygun bir dil kullanma gibi alt basamaklarda özellikle büyük çoğunluk bunları hem eğitim öncesi hem de sonrasında sürdürmektedirler. Araştırmaya katılım gösteren antrenörlerin yine bir kısmı selamlama ile dersi başlatıp bitirirken bir kısmı bunu gerçekleştirmemiştir. Selamlama tipik gelişim gösteren öğrencilerle çalışıldığında dojang adı verilen salonun olmazsa olmaz kurallarından biridir. Do felsefesine sahip taekwondo, judo gibi spor branşlarında antrenman selamlama ile başlar ve selamlama ile bitirilir (Karaoğlu, 2023). Ancak özel gereksinimli öğrencilerle çalışan araştırma katılımcılarının özel gereksinimli bireylere eğitim programı öncesi selamlama yaptıran kesiminin eğitim programı bittikten sonra selamlama yaptırmaya devam ettikleri, eğitim programı öncesi selamlama yaptırmayan antrenörlerin eğitim programı sonrasında da selamlama yaptırmadıkları gözlemlenmiştir. Görülmektedir ki bu tür eğitimlerin sıklıklarının arttırılması son derece elzemdir. Eğitimlerin yüz yüze ve geri dönüt verilecek şekilde yapılması öğrencilerdeki motivasyon ve gelişim artışının antrenörlerde de olumlu bir etki yaratacağı ve güdülenmeyi arttıracacağı düşünülmektedir.

Öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin sorular başlığı altındaki verilerde “Özel gereksinimli öğrenciye uygun ipucu kullandı mı? Özel gereksinimli öğrenciye uygun pekiştireç kullandı mı? Özel gereksinimli öğrencinin özelliklerini dikkate alarak uygun öğretim yöntemini seçti mi? Beceriye küçük basamaklara ayırarak öğretti mi? Öğretim sırasında öğrenciye özgü uyarlamalar yaptı mı? Problem davranışa yönelik doğru müdahalede bulundu mu?” alt basamaklarını antrenörlerin davranış düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Özel eğitimde öğretim yöntem ve teknikleri uzun bir disiplin olduğu ve bu yöntem ve teknikleri kazanmanın lisans düzeyinde eğitim gerektirdiği düşünüldüğünde antrenörlerin bu kazanımları eğitim programı sonrasında edinmemiş olmaları son derece beklendi bir durumdur. Öğretim yöntem ve tekniklerini kendilerine uygun olarak seçmeleri değil her öğrenciye uygun öğretim yöntem ve teknikleri uyarlamaları yapmaları elzem olduğundan bu alt başlıkları kazanmalarının zor olduğu düşünülmektedir. Özel gereksinimli bireylerin bireysel öğretime ihtiyaçları varken taekwondo antrenörleri çoğunlukla grup eğitimlerinde bulunmaktadır. Bireysel ilgi ve ihtiyaçları

belirleme ve uygun yöntem teknikleri geliştirme için uzun süreli ve belirli aralıklarla tekrar eden dinamik eğitim programları ve bunların sonuçlarının betimlenmesi antrenörler için daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Antrenörlerin yöntem ve teknik bilgi düzeyi düşünüldüğünde uygulama düzeylerinin de buna bağlı olarak düşük performans göstermesi yukarıda tartışılan bilgilerle çelişmediği görülmektedir.

Değerlendirme başlığı altındaki verilerde “Ders sonu değerlendirme yaptı mı?” alt basamağı işlem sonrası anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir. Antrenörler öğretim öncesi süreçte yapmış oldukları performans düzeyi belirlemeyi edinmiş olup, aynı şekilde ders sonu değerlendirme yapabilmişlerdir. Bu anlamda esasında paralellik gösteren sadece yapılma zamanlaması farklı olan beceriyi ders sonu değerlendirmeye de transfer etmişlerdir. Bu durum da kendi içinde çelişmemekte olup araştırma çalışmasını destekler niteliktedir. “Dersi özetleyerek bitirdi mi?” alt basamağı incelendiğinde antrenörlerin davranış düzeylerinde verilen eğitim programı sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Antrenörler dersin sonunda antrenman esnasında çalışılan taekwondo tekniklerini dersin bitiminde öğrencilerin edinip edinmediğini öğrenebilmek ve bağımsız şekilde yapabildiklerini sınamak amacıyla bu alt basamağın önemini fark etmiş ve kendi öğretim oturumlarında eğitim programı sonrasında uyguladıkları görülmüştür.

Görülmektedir ki söz konusu araştırmadaki eğitim programı sonucu bazı basamaklarda etkililik görülmüş ancak bazı basamaklarda noksanlıklar göstermiştir. Bu durumda noksanlıkların eğitim programının online olması, anlık geri dönütler verilemiyor olması ile ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir. Özellikle uygulama düzeyi incelendiğinde katılımcıların yalnızca dinleyici pozisyonunda oldukları, yeni tecrübeler kazanamıyor oluşları eğitim programını daha az etkili hale getirdiği görülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Özel gereksinimli bireylerle çalışan taekwondo antrenörlerinin işlem öncesi bilgi düzeylerine bakıldığında özel eğitimle ilgili eğitimlere ihtiyaçlarının olduğu görülmektedir. Araştırmanın işlem öncesi ve sonrası istatistiksel olarak karşılaştırıldığında hem bilgi düzeyinde hem de uygulama becerileri düzeyinde etkili olduğu görülmektedir. Öğretim programı çevrimiçi uygulandığı için antrenörlerin bilgi düzeyleri ve uygulama becerileri kıyaslandığında bilgi düzeylerindeki artış daha fazladır.

Bilgi düzeyinde tanımlar, öğretim yöntem ve teknikleri ve değerlendirme alanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar varken öğretim öncesi süreçte bir farklılığa rastlanmamıştır. Uygulama düzeyinde ise öğretim öncesi süreç ve değerlendirmede istatistiksel olarak anlamlı farklar varken iletişim becerileri ve öğretim yöntem ve tekniklerinde bir değişiklik gerçekleşmemiştir. Öğretim programı, değerlendirme becerilerinde hem bilgi hem de uygulama düzeyinde etki göstermiştir. Öğretim programının antrenörlerin bilgi düzeyinde kazanması beklenen tanımlar başlığında tek isteneni olan tanımlarda etkili olduğu görülmüşken karmaşık ve çoklu istenen içeren tanımlarda istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik olmamıştır. Uygulanan öğretim programı neticesinde taekwondo antrenörleri öğretim tekniklerinden ziyade davranış değiştirme yöntemlerini öğrenmede hem bilgi düzeyinde hem uygulama düzeyinde performansları daha yüksektir. İşlem öncesi antrenörlerin veri tutma ve ilgili uygulamaları yapmada zorlanırken işlem sonrası daha başarılı oldukları görülmüştür. Eğitim programı uygulama düzeyinde taekwondo antrenörlerinin özel gereksinimli bireylerle olan iletişim becerilerini geliştirmemiştir. İşlem sonrası, öğretim yöntem ve tekniklerinde bilgi düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüşken uygulama düzeyinde görülmemiştir. Bilgi düzeyi öğretim öncesi süreçlere ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen uygulama düzeyinde 1 alt başlıkta anlamlı bir farklılık görülmüştür.

6.2 Öneriler

Amacı otizm spektrum bozukluğu ve zihinsel yetersizliği bulunan bireylerle çalışan taekwondo antrenörleri için geliştirilen özel eğitim programının etkililiğinin işlem öncesi ve sonrası değişim sonuçlarının incelenmesi olan bu çalışmada bazı önerilere yer verilmiştir.

6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Uygulanan öğretim programı yüz yüze ve daha uzun süreli planlanabilir. Öğretim programları antrenörlere belirli aralıklarla ve uygulamalı şekilde verilebilir.
2. Veri toplama araçları araştırmacı tarafından geliştirilip geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ancak kapsamlı bir çalışma ile alana uygun ölçekler geliştirilerek daha sağlıklı veri toplama ve analizi süreci oluşturulabilir.
3. Araştırmanın yalnızca OSB ve ZY olan bireylerle sınırlı kalmaması, diğer engel türleri ile çalışılması antrenör eğitiminin engel düzeyleri üzerinde genellenebilirliğini artırma amacıyla önerilebilir.
4. Araştırma Türkiye geneli 20 taekwondo antrenörüyle sınırlıdır. Araştırmanın genellenebilirliğini artırmak için daha fazla katılımcıyla ve farklı spor branş antrenörleriyle çalışılabilir.

6.2.2 İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Spor araştırmaları çok yaygın olsa da antrenör eğitimleri ile ilgili yeterince çalışma bulunmamaktadır. Alanyazında özellikle müdahale çalışmalarının artması gerektiği düşünülmektedir. Müdahale çalışmalarının yapılması önerilmektedir.
2. Spor salonları kapsayıcı eğitim için çok uygun bir ortam olduğundan kapsayıcı eğitimle ilgili öğretim programları üzerine çalışılması önerilebilir.

3. Özel gereksinimli bireylerle çalışan antrenörler ayrı bir eğitime tabii olmadan aynı antrenörlük eğitimini almaktadırlar. Özel gereksinimli sporcularla çalışmak için özel bir akreditasyon süreci bulunmamaktadır. Bu tarz programların sabit bir şekilde antrenör eğitim programlarına girmesi önerilebilir.
4. İleri araştırmalara yönelik olarak katılımcıların yaşı, eğitim seviyesi, antrenörlük yaptığı süre, özel gereksinimli bireylerle çalıştığı süre, daha önce özel gereksinimli bireylerle ilgili eğitim alıp almaması vb. gibi etkenlerin yeni bir araştırma konusu olabileceği düşünülmektedir.

7. KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA 7th Edition atıf sistemi kullanılmıştır.)

- AAID (2010). Intellectual disability: Definition, classification, and systems of supports (11th edition). Washington, DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
- Aksay, E. ve Alp, A. (2014). The effects of a physical activity rehabilitation program on the motor skills and physical performance of children with autism spectrum disorder (ASD). *Movement therapy and ASD. International Journal of Academic Research*, 6(1), 12-19.
- Alp, H. ve Çamlıyer, H. (2017). Hareket eğitimi ve fiziksel aktivite programı verilen davranış problemlili otistik çocukların bir yıl sonraki süreçlerinin izlenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (63), 1-13.
- Alptekin, H., Eliöz, M., ve Demir, A. Z. (2019). Engel türünün ve spor yapma alışkanlığının girişimcilik üzerine etkilerinin incelenmesi. *Social Sciences*, 14(1), 1-19.
- American Psychiatric Association (APA). (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Association.
- Arslan, K. (2023). Otizmli bireylere yönelik toplumsal farkındalık düzeyinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(34), 28-47. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1167352>
- Aslan, Ş. (2018). Examination of parental and special education teachers' attitudes towards sports activities of students with intellectual disability. *Universal Journal of Educational Research*, 6(11), 2691-2695.
- Atalay, A. ve Karadağ, A. (2011). Otizmli hastaların rehabilite sürecinde spor terapilerinin önemi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*. 13 (Özel Sayı): 227-237.
- Ataman (Ed.) "Zekâ Geriliği Olan Çocuklar" (155-173), Ankara, Gündüz.
- Atav, S. ve Gündüz, N. (2021). Türkiye'de uygulanan master coach hentbol antrenör eğitim programının antrenör görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(4), 270-286. DOI: 10.33689/spormetre.947346
- Bacı, A. (2023). Antrenörlerin engelli öğrencilere öğretmeye yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bayburt Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bayburt.
- Bahrami, F., Movahedi, A., Marandi, S. M. ve Abedi, A. (2012). Kata techniques training consistently decreases stereotypy in children with autism spectrum disorder. *Research in developmental disabilities*, 33(4), 1183-1193.
- Beyazoğlu, G. (2014). Oyun ve su terapilerinin otizm tanısı almış bir çocukta gözlenen davranış bozukluklarının azaltılması üzerindeki etkilerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Bodur, S. ve Soysal, S. (2004). Otizmin erken tanısı ve önemi. *Sürekli tıp Eğitim Dergisi*. 13(10),
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). Bilimsel araştırma yöntemleri (31. Baskı). Pegem Yayınları

- Cerrahoğlu, N., Günar, B. B. ve Abanoz, H. (2017). Otizmlı çocuklarda 4 aylık fiziksel aktivite programının fiziksel uygunluklarına etkisi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 3(8), 1578-1586. Doi: 10.26449/sssj.219.
- Charman, R., Drotter, S. ve Noel, J. (2001). *The leadership pipeline*. San Francisco: Jossey-Bass Publishing Company.
- Cirhinlioğlu, F. (2006) “Çocuk ruh sağlığı ve gelişimi”, Ankara: Nobel.
- Clark, H. H. ve Clark, H. D. (1978). *Developmental and adapted physical education* (2 ed.). Englewood Cliffs New Jersey: Prentice Hall. Inc.
- Crollick, J. L., Mancil, G. R., ve Stopka, C. (2006). Physical activity for children with autism spectrum disorder. *Teaching Elementary Physical Education*, 17(2), 30-34.
- Çevik, O. ve Kabasakal, K. (2013). Spor etkinliklerinin, engelli bireylerin toplumsal uyumuna ve sporla sosyalleşmelerine etkisinin incelenmesi. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 3(2), 74-83.
- Çiftçi, H. D. (2007) “Zihinsel engelli çocuklara renk kavramını kazandırma eş zamanlı ipucuyla öğretimin bireysel ve grup eğitimindeki etkisinin karşılaştırılması” (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirel, Ö. (2020). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. 28. bs. Ankara: Pegem Akademi.
- Derer, A. (2018). Otizmlı Çocuklarda Fiziksel Aktivite, Motor Yeterlik ve Sosyal Beceri Düzeyinin İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Diken, İ. (2014). “Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim” (10. Baskı). Ankara: Pegem.
- Dilhun-Sukan, H. (2013). Fiziksel aktivitenin zihinsel engelli çocukların sosyalleşmesine etkisi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Docherty, D. (1996). “Measurement in Pediatric Exercise Science”. *Windsor Human Kinetics*, p. 285
- DSM V. American Psychiatric Association. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub (2013).
- Duronjić, M. ve Válková, H. (2010). The influence of early intervention movement programs on motor skills development in preschoolers with autism spectrum disorder (case studies). *Acta Gymnica*, 40(2), 37-45.
- Elaltunkara, C. (2017). 16 haftalık spor eğitiminin otizmlı çocuklarda temel motor becerileri üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Er, Ö. (2018). Otizmlı çocuklarda hareket eğitimi ve eğitsel oyun ile yaşam kalitesi ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çorum.
- Erbaş, D. (2005). Olumlu davranışsal destek. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 6(01), 1-25. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000087
- Eratay, E. (2010). "Zihinsel yetersizliği olan çocuklar ve eğitimleri". Öğretmenlik Programları için Özel Eğitim. Ed. Necati Baykoç. 170-196. Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Eripek, S. (1996). “Zihinsel engelli çocuklar”, (2. Basım), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Eripek, S. (2003). Zekâ geriliği olan çocuklar. A. Ataman (Ed.) Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş (153-173). Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Fittipaldi-Wert, J. ve Mowling, C. M. (2009) Using visual supports for students with autism in physical education, *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 80(2), 39-43. DOI: 10.1080/07303084.2009.10598281
- Gillberg, C. ve Coleman, M. (2000). *The biology of the autistic syndromes*, Mac Keith Press: Distributed by Cambridge University Press: London, New York.
- Güler, G. Y. (2023). *Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile antrenörlerin zihinsel engelli bireylerde spora yönelik farkındalık düzeyinin araştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize.*
- Göroğlu, M. (2020). *Egzersiz katılımcısı ve kişisel antrenör bakış açısından kişisel antrenör ile çalışmak: Tercih sebepleri, beklentiler, etkiler. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya*
- Hillier, A., Murphy, D. ve Ferrara, C. (2011). A pilot study: Short-term reduction in salivary cortisol following low level physical exercise and relaxation among adolescents and young adults on the autism spectrum. *Stress and Health*, 27(5), 395-402.
- House, A. W., House, B. G. ve Campbell, M. B. (1981). Measures of intrerobserver agreement: Calculation formula and distribution effect. *Journal of Behavioral Assessment*, 3, 37-57.
- Işık, F. (2016). *Sporun otizm spektrum bozukluğu tanılı çocuklara ve ailelerine etkisi konusunda ebeveynlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- İnce, G. (2017). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin spor ile ilgili görüşleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 109-124.
- Kalyon, A. T. (1997). *Özürlülerde spor. Bağırhan Yayınevi.*
- Kanner, L. (1968). Autistic disturbances of affective contact. *Acta Paedopsychiatr* 35: 100-36.
- Kara, E., Beyazoğlu, G. ve Uysal, E. (2019). Otizmli çocuklarda temel hareket eğitiminin fiziksel uygunluk parametreleri üzerine etkisi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 88-102. Doi: 10.33689/spormetre.503317.
- Karadağ, A. (2017). *Zihin engelli ve normal gelişim gösteren bireylerin ebeveynlerinin öfke yönetimi ve stresle başa çıkma tarzları bakımından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.*
- Karaoğlu, M.F. (2023). *Judocularlarda 8 haftalık core egzersiz programının çabukluk, çeviklik ve denge üzerine etkilerinin incelenmesi (Doktora Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.*
- Karavuş, M., Altaş, Z. M., Hıdıroğlu, S., Arı, N., Bagriacık, F., Gençay C., Aslı G. ve Çağla Z. (2019). 6 yaş altı (okul öncesi) çocukların ebeveynlerinde otizm bilgi düzeyinin ölçülmesi. 3. Uluslararası 21. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, Bildiriler Kitabı, s.1279-1280, Antalya.
- Kazemi, M., Perri, G. ve Soave, D., (2010). A profile of 2008 olympic taekwondo competitors. *J Can Chiropr Assoc*, 54(4), 243-49.
- Kim C. M. (2004) Effects of short-term creatine loading on performance, plasma components, body composition and anaerobic power in taekwondo player (Yüksek lisans tezi). Nambu University, Korea
- Kim, R. (2021) *Taekwondo sporu poomsae kategorisinde ev sahibi avantajının incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.*
- Konar, N. ve Şanal, A. (2018). Engelli öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. In *International 2nd Academic Sports Research Congress* (pp. 637-660).

- Kürtüncü, M., ve Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.
- Leblanc, L., Richardson, W. ve Burns, K. A. (2009). Autism spectrum disorder and the inclusive classroom: Effective training to enhance knowledge of ASD and evidence- based practices. *Teacher Education and Special Education*, 32(2), 166-179.
- Lee K. WT Rules. (İnternet). 2023 (Erişim tarihi 01 Kasım 2023). Erişim adresi: <http://m.worldtaekwondo.org/rules-wt/rules.html>
- Lee, M. G. ve Kim, Y. G. (2007). Effects of short-term weight loss on physical fitness, isokinetic leg strength and blood variables in male high school taekwondo players. *The Ist International Symposium for Taekwondo Studies*, Beijing, China, 47-7.
- Lee, S. B., Cha, E. J. ve Lee, T.S. (2008) Analysis of physical activities in taekwondo poomsae. *IEEE Xplore ; (1): 5164-5167*.
- Levinson, L. J. ve Reid, G. (1993). The effects of exercise intensity on the stereotypic behaviors of individuals with autism. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 10(3), 255-268.
- Lincoln, Y. S. ve Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Loukusa, S., Leinonen, E., Jussila, K., Mattila, M. L., Ryder, N., ve Ebeling, H., (2007). Answering contextually demanding questions: Pragmatic errors produced by children with asperger syndrome or high-functioning autism. *Journal of Communication Disorders*, 40(5), 357-381.
- Magnusson, J.E., Cobham, C. ve McLeod, R. (2012). Beneficial effects of clinical exercise rehabilitation for children and adolescents with autism spectrum disorder (ASD). *Journal of Exercise Physiologyonline*, 15(2), 71-79.
- McLaughlin, C.A.H. (2010). Decreasing stereotypy in preschoolers with autism spectrum disorder: The role of increased physical activity and function. University of Washington.
- Menear, K. S. ve Smith, S. (2008). Physical Education for Students with Autism: Teaching Tips and Strategies. *TEACHING Exceptional Children*, 40(5), 32-37. <https://doi.org/10.1177/004005990804000504>
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. Ankara: 30472 Sayılı Resmî Gazete
- Mosher, R. (1975). Perpetual-motor training and the autistic child. *J. Leisurability* 1975; 2: 29–35.
- Namlı, S. (2012). Spor Yapan ve Yapmayan Otistik Engelli Bireylerin Davranış ve Motor Performanslarının Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Nicholson, H., Kehle, T. J., Bray, M. A. ve Heest, J. V. (2011). The effects of antecedent physical activity on the academic engagement of children with autism spectrum disorder. *Psychology in the Schools*, 48(2), 198-213.
- Nişli, M.Y. (2021). Özel eğitim sınıfı öğrencilerine floor curling oyununun öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretim yönteminin etkililiği (Doktora Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Odabaş, C. (2016). Eğitilebilir otizmli çocuklarda düzenli spor eğitiminin bireysel spor beceriler üzerine etkilerinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Orhan, B. E. (2014). Otizmde hareket eğitiminin sosyal beceriler üzerindeki et- kisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özer, D. ve Müniroğlu, S. (1998). Türkiye' deki beden eğitimi ve spor yüksek okullarının engellilere yönelik çalışmalarının incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 23(242), 21-24.
- Özdemir, O. (2014). Otizm davranış kontrol listesi Türkçe versiyonu geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özkaya, B. T. (2013). Yaygın gelişimsel bozukluklardan otizm spektrum bozukluğuna geçiş; dsm-5'te karşımıza çıkacak değişiklikler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 127-139.
- Öztürk, M.A. (2011). Engellenen bireylerin gözünden otizm spektrumu: Çeşitli işlevlerin gelişimi için beden eğitimi önerileri. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*. 13 (Özel Sayı): 5-12.
- Pan, C. Y., Chu, C. H., Tsai, C. L., Sung, M. C., Huang, C. Y. ve Ma, W. Y. (2017). The impacts of physical activity intervention on physical and cognitive outcomes in children with autism spectrum disorder. *Autism*, 21(2), 190-202.
- Park, Y. H., Park, Y. H. ve Gerrard, J. (2009). Tae kwon do: the ultimate reference guide to the world's most popular martial art. China: Skyhorse Publishing.
- Rafie, F., Ghasemi, A., Zamani, A. J. ve Jalali, S. (2017). Effect of exercise intervention on the perceptual-motor skills in adolescents with autism. *The Journal of sports medicine and physical fitness*, 57(1-2), 53-59.
- Pembury Smith, M. Q. ve Ruxton, G. D. (2020). Effective use of the McNemar test. *Behavioral Ecology and Sociobiology*, 74, 1-9.
- Rimland, B. (1964). Infantile autism: the syndrome and its implications for a neural theory of behavior. New York: Appleton-Century-Crofts, p: 282
- Sarı, H. (2003). Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Sarol, H. (2013). Uyarlanmış rekreasyonel fiziksel aktivitenin otizimli bireylerin yaşam kalitesi üzerine etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sayers Menear, K. (2007). Parents' perceptions of health and physical activity needs of children with Down syndrome. *Down's syndrome, research and practice: the journal of the Sarah Duffen Centre*, 12(1), 60-68. <https://doi.org/10.3104/reports.1996>
- Schalock, R. L., Borthwick-Duffy, S. A., Bradley, V. J., Buntinx, W. H., Coulter, D. L., Craig, E. M., ve Yeager, M. H. (2010). Intellectual disability: Definition, classification, and systems of supports. Washington, DC: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
- Schalock, R. L., Luckasson, R., ve Tassé, M. J. (2021). Intellectual disability: Definition, diagnosis, classification, and systems of supports (12th Edition). American Association on Intellectual and Developmental Disabilities.
- Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Taekwondo antrenör eğitim talimatı. <https://shgm.gsb.gov.tr/Public/images/SGM/Federasyon/Antrenor%20Egitim%20Talimati.pdf> Erişim: 03.12.2023
- Sucuoğlu, B. (2009). Zihin Engelliler ve Eğitimleri. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sunay, H. (2020). Effectiveness of coach training programs in Turkey (according to 1994 and 2002 different regulations). *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 44-74.
- Taşkın, A. K., Gür, Y. ve Şahin, E. (2022). Engelli öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 6 (3), 149-156 DOI: 10.55238/seder.1147315

- Tekin-İftar, E. (2009). "Zihin Engelinin Nedenleri", B. Sucuoğlu (Dü.) içinde, Zihin engelliler ve eğitimleri (s. 87-117). Ankara: Kök.
- Tekin-İftar, E. (Ed.). (2014). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri. Vize Yayıncılık.
- Tekinarslan, İ.Ç. (2010). "Zihinsel yetersizliği olan öğrenciler", İ.H. Diken (Ed.). Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde. Ankara, Pegem Akademi, 135-164.
- Temel, G., Yıldız, T., Turan, M., ve Karaoğlu, B. (2017). Sporun otistik çocuklarda saldırganlık ve sosyal uyum düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi. İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 7(3), 25-33.
- Tohum Otizm Vakfı. (2020). Otizm spektrum bozukluğu nedir? İstanbul.
- Turan, A. (2004). Zihinsel engellilerde resim eğitimi (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Türkiye Taekwondo Federasyonu (2021). *Lisanslı sporcu sayıları*. <https://www.turkiyetaekwondofed.gov.tr/default.asp> Erişim: 24.12.2021
- Türkiye Taekwondo Federasyonu. Taekwondo ve tarihçe <https://www.turkiyetaekwondofed.gov.tr/default.asp?SayfaID=10> Erişim: 17.03.2022.
- Truscott, J. (2007). The effect of error correction on learners' ability to write accurately. Journal of Second Language Writing, 16, 255-272. <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2007.06.003>
- Uyar, Y. ve Sunay, H. (2019). Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye'de uygulanan antrenör eğitim sistemlerinin karşılaştırılması. Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 4(2), 234-245.
- Vannucchi, G., Masi, G., Toni, C., Dell'Osso, L., Marazziti, D. ve Perugi, G. (2014). Clinical features, developmental course, and psychiatric comorbidity of adult autism spectrum disorders. CNS Spectrums, 19(2), 157- 164.
- Yaman, Ç., Namlı, S. ve Şahan, S. Otizmli çocuklar için egzersiz uygulamaları ve amaçları. Spor ve Sağlık Bilimlerine Multidisipliner Bakış, 318.
- Yanardağ, M. (2007). Otistik çocuklarda farklı egzersiz uygulamalarının motor performans ve stereotip davranışlar üzerine etkileri (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yanardağ, M. ve Yılmaz, İ. (2012). Otistik bozukluk gösteren çocuklarda bir müdahale yaklaşımı: Su içi etkinlikler. International Journal of Early Childhood Special Education, 4 (1) , 32-45 . DOI: 10.20489/intjces.107937
- Yanardağ, M. ve Yılmaz, İ. (2017). Özel gereksinimli öğrenciler için fiziksel eğitim ve spor. Pegem, 1-420.
- Yanardağ, M., Akmanoglu, N. ve Yılmaz, I. (2013). The effectiveness of video prompting on teaching aquatic play skills for children with autism. Disability and Rehabilitation, 35(1), 47-56.
- Yanardağ, M., Ergun, N. ve Yılmaz, İ. (2009). Otistik çocuklarda adapte edilmiş egzersiz eğitiminin fiziksel uygunluk düzeyine etkisi. Fizyoterapi Rehabilitasyon, 20 (1) , 25-32 .
- Yarımkaya, E., İlhan, E. L., ve Karasu, N. (2017). Akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin iletişim becerilerindeki değişimlerin incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18(02), 225-252. Doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.319423.

- Yi D.M. ve Park J. G. (2010). Muay Dobo Tongji: Comprehensive illustrated manual of martial arts of ancient korea. Korea, Turtle Press.
- Yılmaz, A., Karakaş, G., Kaya, H. B., ve Kırımoğlu, H. (2017). Eğitimci görüşlerine göre 7-12 yaş otizm spektrum bozukluğu çocuklarda spor yapma durumlarının sosyal beceri düzeylerine etkisi.
- Zhao, M. ve Chen, S. (2018). The effects of structured physical activity program on social interaction and communication for children with autism. BioMed research international, 13 pages, 1-13. Doi: <https://doi.org/10.1155/2018/1825046>.
- Ziyagil, M. (2020). Antrenörlük mesleki etkililiğinin 30978 sayılı antrenör eğitimi yönetmeliği kapsamında değerlendirilmesi. Spor Eğitim Dergisi, 4(1), 123-136.

8. EKLER

EK 1 Etik Kurul Onayı

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Abdülhamit ÜLVAN
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Özel Eğitim

Sayın Abdülhamit ÜLVAN,

“Otizm Spektrum Bozukluğu ve Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Taekwondo Antrenörlerine Uygulanan Öğretim Programının Etkililiği” adlı İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvurunuz (Protokol NO. 2023/50) kurulumuzun 01.09.2023 tarihli ve 2023/01 toplantısında değerlendirilerek etik olarak **uygun bulunmuştur**. Bilgilerinize sunarız.

[Redacted Signature]

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

[Redacted Signature]

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

[Redacted Signature]

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

[Redacted Signature]

Av. Zühal Demirci (Üye)

[Redacted Signature]

Prof. Dr. Mehmet RYİĞİT (Üye)

[Redacted Signature]

Prof. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

[Redacted Signature]

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

[Redacted Signature]

EK 2 Katılımcı Onam Formu

KATILIMCI ONAM FORMU

(Araştırmacı nüshası ve Katılımcı nüshası olmak üzere iki nüsha halinde basılmalı ve imzalı araştırmacı nüshası saklanmalıdır. Gerekli olduğunda İAEK tarafından onam formları istenebilir)

Araştırmanın Adı: Otizm Spektrum Bozukluğu ve Zihin Yetersizliği Olan Bireylerle Çalışan Taekwondo Antrenörlerine Uygulanan Öğretim Programının Etkililiği		
	Evete	Hayır
Bilgilendirme Formunu okudunuz mu?	☐	☐
Araştırma projesi size sözlü olarak da anlatıldı mı?	☐	☐
Size araştırmayla ilgili soru sorma, tartışma fırsatı tanındı mı?	☐	☐
Sorduğunuz tüm sorulara tatmin edici yanıtlar alabildiniz mi?	☐	☐
Araştırma hakkında yeterli bilgi aldınız mı?	☐	☐
Herhangi bir zamanda herhangi bir nedenle ya da neden göstermeksizin araştırmadan çekilme hakkına sahip olduğunuzu anladınız mı?	☐	☐
Araştırma sonuçlarının uygun bir yolla yayınlanacağına katılıyor musunuz?	☐	☐
Yukarıdaki soruların yanıtları size kim tarafından açıklandı? Lütfen ismini yazınız....		

İmza:

Adı / Soyadı:

Tarih:

EK 3 Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik Bilgi Düzeyi Belirleme Anketi

TAEKWONDO ANTRENÖRLERİ İÇİN ÖZEL EĞİTİME YÖNELİK BİLGİ DÜZEYİ BELİRLEME ANKETİ

Yaş:

Cinsiyeti:

Öğrenim düzeyi:

Antrenörlük seviyesi:

Mesleki kıdem:

Özel gereksinimli öğrenci ile çalışma süresi:

Özel eğitim ve kaynaştırma konusunda ders, kurs ve seminere katılma durumu:

SORULAR	CEVAPLAR	EVET	HAYIR	AÇIKLAMALAR
1- Zedelenme nedir?				
2- Özel eğitim nedir?				
3- Zihin yetersizliğinin tanımı nedir?				

4- Otizmli bireylerin sergilemekte güçlük yaşadığı motor beceriler nelerdir?				
5- İpucu türleri nedir?				
6- Öğrencilerle çalışırken fiziksel çevrede yapılabilecek düzenlemeler nelerdir?				
7- Zincirleme nedir?				
8- Beceri analizi nedir?				
9- Bu yöntemde öğrencinin doğru tepkide bulunmasını kesinleştiren bir ipucu ile başlanıp ardından ipuçları miktarının/yoğunluğunun sistematik olarak azaltılması sürecidir. İpuçları belirlenirken daha az ılımlı olan dan daha ılımlı olana doğru bir sıra izlenir. Bu yöntemin adı nedir?				
10- Bekleme süreli öğretim nedir?				
11- Uzun dönemli amaçların temel amacı nedir?				
12- Amaç yazarken ölçütün önemi nedir?				

13- Olumlu pekiştirme nedir?				
14- Pekiştirme türleri nelerdir?				
15- Video modelle öğretim nedir?				
16- Etkinlik çizelgesi nedir?				
17- Söndürme yöntemi nedir?				
18- Ayrımlı pekiştirme nedir?				
19- Değerlendirme neden önemlidir?				
20- Değerlendirme esnasında öğrenciniz davranış sorunu gösterdi. Neler yaparsınız?				

**EK 4 Taekwondo Antrenörleri İçin Özel Eğitime Yönelik
Davranış Değerlendirme Aracı (Gözlem Formu)**

**TAEKWONDO ANTRENÖRLERİ İÇİN ÖZEL EĞİTİME YÖNELİK DAVRANIŞ
DEĞERLENDİRME ARACI (GÖZLEM FORMU)**

Gözlemci Adı Soyadı:

Antrenörün Adı Soyadı:

Tarih:

	EVET	HAYIR	AÇIKLAMALAR
BAŞLANGIÇ			
1. Öğretime başlamadan önce öğrencinin var olan performans düzeyini belirledi mi?			
2. Öğrencinin düzeyine uygun amaçlar yazdı mı?			
3. Konudan haberdar etti mi?			
4. Kuralları söyledi mi?			
5. Öğrenciyi güdüleyici açıklamalarda bulundu mu?			
6. Özel gereksinimli öğrenci ile iletişime geçerken uygun bir dil kullandı mı?			
7. Nezaket kurallarına uygun bir iletişim kurdu mu?			
8. Özel gereksinimli öğrenciye uygun ipucu kullandı mı?			
9. Özel gereksinimli öğrenciye uygun pekiştireç kullandı mı? Hangi pekiştireçleri kullandı? Kaç defa:			
10. Özel gereksinimli öğrencinin özelliklerini dikkate alarak uygun öğretim yöntemini seçti mi?			
11. Beceriye küçük basamaklara ayırarak öğretti mi?			
12. Öğretim sırasında öğrenciye özgü uyarlamalar yaptı mı?			

13. Problem davranışa yönelik doğru müdahalede bulundu mu?			
14. Ders sonu değerlendirme yaptı mı?			
15. Dersi özetleyerek bitirdi mi?			
16. Dersi selamlama ile başlatıp bitirdi mi?			

